

**РОКІВ
РІДНОЇ ШКОЛИ
В ДІТРОЙТІ**

•
1950-1965

**П'ЯТНАДЦЯТЬ РОКІВ РІДНОЇ ШКОЛИ
В ДІТРОЙТІ
(1950 – 1965)**

**Накладом Товариства „Рідна Школа“
Дітройт — 1965**

**УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІОТЕЧНЕ
ТОВАРИСТВО В ТОРОНТІ**

РЕДАКЦИНА КОЛЕГІЯ

Проф. Корнелій Ніщенко, мгр. Фалина Любінська, Осип Славинський
Обкладинка мистця Михайла Дмитренка

Тираж 750 примірників

UNIVERSAL SLAVIC PRINTERS — 2209 Caniff, Detroit 12, Michigan

ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОГО ШКІЛЬНИЦТВА

Перша декада нашого поселення на американському континенті після другої світової війни проминула. Ми перемогли вступні емігрантські труднощі, улаштувалися на праці, привикли до нових обставин життя, деякі навіть розбагатіли. Але наші чола іноді нахмарюються. Тут наша дитина вже не хоче говорити українською мовою, там юнак чи юначка легковажно посміхається на українську традицію, а ось молода людина покидає назавжди родинний дім заявляючи батькам: Ви є „олдфешенд“, ми вас не розуміємо, ми йдемо своїм власним шляхом, таким, яким іде молодь нашого оточення...

І не помагають ні намови, ні просьби. Життя забирає молодь, а батьки журяться, розпачають і здаються на волю судьби.

Це асиміляція — неминуче явище кожної еміграції, і нічого їй не опреться, кажуть вони. Та чи воно дійсно так?

Поперше, чи ми як нація, яку поневолювачі хотіли і хочуть асимілювати, виказуємо тенденцію до асиміляції?

Подруге, чи дійсно всі народи Америки є засимільовані в рівному ступені?

Потрете, якщо всі народи Америки не є засимільовані в рівному ступені, то які чинники впливають на те?

Як учить нас наша історія і показує дійсність, українці не вказують тенденції асимілюватись, що більше, навіть обстоюють свої одвічні права плекати свою мову і культуру навіть у найтяжчих політично-суспільних обставинах.

А тепер пригляньмося до народів Америки. Чи всі вони дійсно зовсім перетоплені в американському казані?

Візьмімо хоч би жидів. Навіть у четвертому поколінні вони ще знають жаргон, але без огляду на мовне питання, вони почувують себе жидами — американцями, або американськими жидами, але в першу чергу жидами, а потім щойно громадянами тієї чи іншої країни.

Або айріші. Чи не творять вони на тлі американського „етносу“ суцільну міцну національну групу?

Міцно споеною національною групою є литовська група.

По другій світовій війні опінію сильно споеної національної групи набирає українська спільнота.

Запитаємо: що повищі народи задержало, що вони не зникли в американському морі?

Відповідь знайдемо в обсервації як ці групи заховуються супроти рідної традиції і культури. Проїжджаючи вулицями американських міст, ми спостерігаємо в найновіших і найбільш модерних дільничих величаві синагоги, модерні великі костели (коли це католицькі, то це напевно дільничі айрїшів), біля них написи "Sunday school". А яка міцна традиція релігійно-національних свят серед тих груп? Висновок, ці народи не зірвали зі своєю культурою.

За Ільницьким, „Призначення українців в Америці“, населення Америки складається з двох різних частин: клясичних народів європейського походження і з „американського етносу“, який є масою засимільованих менше вартісних елементів, що відколотися від своїх груп і перетопилися в американському казані. Провід і перевага по стороні клясичних груп.

Як вище згадано, українці мають тенденцію не асимілюватись, а українська група в Америці виказує всі прикмети захвати цієї клясичної європейської групи. Використовуючи психічні вартості нашого народу, працюємо в тому напрямі, щоб якнайменше елементів відколотися від нашої групи і щоб втримати її клясичною групою.

Тут уже заторкуємо проблему молоді, бо вона і тільки вона вирішить про наше обличчя в майбутньому як національної групи не тільки в Америці, але й в діаспорі взагалі та її значення для України зокрема.

Говорячи про проблему нашої молоді, ми зразу наткнемося на ці фактори, які формують її психіку, а це: дім, школа, церква, оточення. Тут візьмемо до уваги тільки школу, як обдуману виховну догодіючу систему, яка у відповідному віці з відповідним спрямуванням впливає на душу молоді і залишає слід на ціле життя. І від того, яку школу чи школи виберуть батьки для своїх дітей, такими ці діти будуть. Аджеж є багато прикладів, що діти національно різних батьків опреділилися до тієї національності, яке національне обличчя мала школа, що її покінчили.

На терені американського континенту є широка мережа українських парафіяльних шкіл, католицьких і православних, але не всі вони мають однаково український характер. Це залежить найбільше від того, оскільки того українського характеру школи бажать собі батьки. Не без впливу є становище пароха церкви, а даліше учительського збору даної школи.

Український характер школи залежить в першу чергу від духа, який в школі панує, від українознавчих предметів, які в школі подається і від заховування української традиції. При цьому не треба забувати, що більшість цілоденних парафіяльних шкіл виконує програму американських шкіл, отже українознавчі предмети мусять бути обмежені.

Українська громада, особливо велика частина нової еміграції,

усвідомила собі вищепаведені факти і приступила зараз же по своєму приїзді до організації широкої мережі українознавчих шкіл, які своїм духом, виховною метою і навчальною програмою дозволяють нам виховати молоде покоління, яке не так легко відкопється від українського ґрунту, а навпаки, станувши твердо на рідній ґрунті і культурі з одної сторони, а включившись в американське культурне, політичне чи економічне життя з другої, здобуде належні місця не тільки персонально, але й працюватиме для здобуття належного місця в світі для України.

На жаль тільки невелика частинка нашої громади усвідомила собі, яку роботу виконує українознавче шкільництво. Як доказ хай послужить приклад, що тільки 6,000 дітей і молоді навчається в цих школах на близько 2,000,000 українців.

А тим часом ось як повинно виглядати рідношкільне виховання нашої молоді.

Кажуть психологи, що виховання дитини починається від коліски. Залишнім період життя дитини від коліски до 3-4 року свідомий свого завдання українській родині, зокрема матері. Українознавча виховна система починає діяти від садочка - світлички. Подбаймо, щоб вони були заповнені, подбаймо, щоб кожна українська дитина перейшла дошкільний українознавчий вишкіл. А там українська мова, українська молитва, українська пісня, українська казка, українські друзі --- закарбують у дитячій психіці незатерті враження на ціле життя. Вони зродять чуттєве відношення до свого середовища, яке іноді діє сильніше за розумові аргументи.

Але час летить... Наші малята вже у шкільному віці. Вони подружились і не хочуть розлучатись.

Посилаємо їх до української цілоденної парафіяльної школи, якщо така є. Бо хоч у первинній мірі ці школи мають український характер, всеж таки вони виховують дітей в релігійному дусі, прив'язують до українського обряду і української церкви, яка лежить в основі організаційно-духового пов'язання кожної спільноти взагалі. Але ми знаємо, що в тих школах немає української мови в перших класах, що розговірна мова є англійська, що українознавство є обмежене, і ми боїмось, що наші діти забудуть те, що навчились про Україну в садочку чи дома. І тому ми посилаємо одночасно нашу дитину до українознавчої школи. Ми ще й свідомі цього, що переврнання українського і українознавчого виховання, яке започаткували ми в дошкільді, хоч би й на 1-2 роки, перекреслить набуте досі виховання взагалі і, коли дитина повернеться за 1-2 роки знову до школи українознавства, вона мусітиме починати його від початку. А в українознавчій школі дитина вивчає українську мову в слові і письмі, там звертається увагу на правильну вимову, там вона за своєю відомості з української історії, географії, літератури і культури. І коли дитина з такою підготовою з українознавства най-

дється в цілоденній парафіяльній школі в тих класах, де вже є українознавство. вона зразу вибивається в тій ділянці на перше місце, що більше, вона потягає за собою амбітні одиниці з-посеред тих своїх товаришів, які тільки слабо володіють українською мовою, або й нею не говорять, і тим причинюється не раз до повороту до рідного ния тих, що вже від нього віддалились.

В українознавчій школі і дух український: там же ж розговірна мова тільки українська, там відмічування всіх наших історичних річниць, обрядів, традицій, там постійне проникання молодого людини українською культурою.

Це на рівні восьмикласної українознавчої школи.

Але більші міста, де великі українські скупчення, мають 11-12-класні українознавчі школи. Перед батьками проблема: посплати сина чи дочку ще чотири роки до українознавчої школи чи закінчити українознавчий вишкіл на восьмій класі. А в тім „він“ чи „вона“ вже „бугтуються“ дальше ходити до „додаткової“ школи. мовляв, американці мають суботи вільні і менше взагалі шкільних зайнять. І багато батьків здається. Молодець чи дівчина відходить від українознавчої школи і своїх друзів, забуває мову і те, що навчилися колись, а згодом часто й залишають батьків. І тільки несеться за ними батьківське слово: „Та ж я послав його (її) кілька років до українознавчої школи і нічого не помогло!“

В тім то річ! Перервання українського виховного процесу на чотирнадцятому році життя - це майже перекреслення його взагалі. З психологічної точки зору вік дозрівання це час бурхливих молодечих переживань, протиноріч, бунтів, але це й час започаткування формування світогляду, це час похлонювання знання, це час молодечого дружиння, яке має вплив на пізніше особисте життя молодця чи дівчини. Коли ми маємо перед очима ясний приціл: працювати для вдержання поза межами краю української субстанції - ми не сміємо завертати з-пів дороги. Ми мусимо завершити українське виховання молодого людини, ми мусимо помогти їй оформити її світогляд, даючи можливість ширше пізнати і зглибити знання української культури, а це можливе тільки на рівні щонайменше вищої середньої школи. Отже які труднощі ми мусіли б перебороти дома, наші діти повинні закінчити чотири вищі класи українознавчих шкіл (9—12 кл.). А там історія української науки, історія українського мистецтва, політична та економічна географія, українська архітектура, нова українська література і нове мистецтво, сучасна Україна.

На тому рівні нам не йде тільки про те, щоб навантажити пам'ять молоді фактами, нам ідеться про те, щоб подаючи їй актуальний матеріал розбудити в неї чуттєве відношення до української історії і культури взагалі. І це ляже в основу її світогляду.

Знання про Україну на рівні вищої середньої школи поможе мо-

лодій людині визбутися почуття меншевартості, бо ж вона бачитиме себе нащадком предків високої культури, героїчного минулого і сучасних досягнень навіть в обличчі політичного гнету, а не людиною, що не має ґрунту під ногами. Вона буде порівнювати окремі зразки української культури з американською і буде горда, коли перевага перехилиться в сторону української культури.

Поглиблене знання про Україну потрібне молодій людині й під політичним оглядом. Не одному нашому студентові прийдеться зустрічатися з проблемою "Ukrainian-Russian", початків української культури і державності і т. п.. треба ж цьому юнакові знати більше ніж те, що навчився він до чотирнадцяти років життя, треба навчити його підшукувати джерела.

Крім звичайних клас українознавчі школи ведуть ще т. зв. англдомовні курси для дітей українського роду в третьому чи четвертому поколінні, які вже зовсім не говорять українською мовою, а яких батьки, маючи чуттєве відношення до України, хотіли б щоб їх діти навчилися мови предків. Ці діти, пройшовши 1-2-річний англдомовний курс, включаються до нормальних клас українознавчих шкіл, де й піддаються українському виховному процесові. Коли говоримо про виховно-суспільне значення українознавчих шкіл, нам не вільно не підкреслити ще одної важної ролі, яку вони виконують. На тлі української парафіяльної шкільної системи на американському континенті, яка виховує молодь в релігійній ексклюзивності, єдині українознавчі школи виховують молодь в соборницькому дусі і в релігійній толеранції. Для нас — українців це особливо важне. Не поглиблювати ж нам тут, в Америці, кордону на Збручі, який наклав нам ворог. Навпаки, нам треба змагати до виховання одного типу українця без огляду на його регіональне походження чи релігійні переконання.

Під сучасну пору українознавчі школи являються єдиними українськими школами, які подають молоді справжні духові надбання українського народу, що їх він нагромадив впродовж свого існування, і помагають їй на їх базі формувати свою думку і вплив.

Це є єдині школи, які виховують молоді покоління так, щоб між батьками і дітьми була постійна спільність національних познаних і подібність оцінки вартостей і це є єдині школи, що сприяють молодому поколінню засвоювати українські національні прикмети і таким чином зберігати і продовжувати українську субстанцію.

У СВІТЛЕ МАЙБУТНЄ

Пятнадцять років існування школи українознавства Дітройт-Схід, може її не надто великий відтинок часу — проте праця школи виконана саме за цей короткий час не має собі ціни. Це ж тут, у школі українознавства, під кермою досвідчених і цілковито відданих своїй виховній праці наших педагогів виховується наростаюче молоде покоління, свідоме своїх завдань і своєї місії. Тут, у школі українознавства, молоде покоління вивчає і пізнає неоціненну вартість тисячолітніх надбань українського народу, присвоює собі ці вартості і вчиться розвивати їх для добра українського народу. Ця духовна пожива, що її одержує наша молодь у школі українознавства, зцементує її в одну свідому громаду, а рівночасно забезпечує тяглість і споєність у дальших діях, постійно підіймає на висоти ідеалу сильного характером, свідомого й корисного громадянина українця.

Збудована в душах молоді сильна основа почувань, думок і змагань дозволяє краще пізнати й розуміти один одного, краще співдіяти тоді, коли цього вимагатиме добро народу, держави.

У цьому й вартість школи українознавства, у цьому й запорука її дальшого світлого розвитку.

У сітці шкіл Шкільної Ради УККА

Від самих своїх початків Школа Українознавства Дітройт-Схід дуже сумлінно співпрацює з Централєю Шкіл Українознавства — Шкільною Радою УККА, яка у своїй виховно-освітній праці кермується рішеннями Загальних Зборів, рішеннями конференцій колегії інспекторів та директорів, а також актуальними вимогами українського шклярства.

Працю шкіл регулюють такі правильники, затверджені Загальними Зборами: а) Правильник для опікунів; б) Правильник для праці в школі; в) Правильник для персональних справ; г) Правильник для батьківських комітетів; ґ) Правильник для кінцевого іспиту; д) Правильник для культурно-освітнього референта УККА й ін.

У сітці шкіл українознавства Шкільної Ради зареєстровано школи в таких місцевостях: 1. Авбурн, Н. Й., 2. Акрон, Ог., 3. Балтіморе, Мд., 4. Бостон, Масс., 5-6. Бофало, Н. Й. 7. Бруклін Н.Й. 8. Вашингтон, Д. К., 9. Вілімантік, Кон. 10. Гардфорд, Кон., 11. Джерзі Сіті, Н. Дж., 12. Дітройт-Захід, Міч., 13. Дітройт-Схід, Міч., 14. Йонкерс, Н. Й., 15. Йонгставн, Па., 16. Кантон, Ог., 17. Клівленд, Ог., 18. Лорейн, Ог., 19. Лос Анджелес, Кал., 20. Мінеаполіс, Мін., 21-22. Нью Гейвен, Кон., 23-24. Нью Йорк, Н. Й., 25-26. Ньюарк, Н. Дж., 27. Омага, Неб., 28. Пасейк, Н. Дж., 29. Рочестер, Н. Й., 30. Сан Фран-

ціско, Кал., 31. Сиракуз, Н. Й., 32. Трентон, П. Дж. 33-35. Філядельфія, Па., 36. Філядельфія-Південь., 37. Честер. Па., 38-46. Чікаго, Іл., 47. Ютика, Н. Й., 48. Гастінгс, Н. Й.

Крім того Шк. Рада обслуговує школи в: 49. Бінгемптон, Н. Й., 50. Вілмігтон, Дел., 51. Вестбері, Л. І., 52. Ван Нойс, Кал., 53. Голівуд, Кал., 54. Гаммонд, Інд., 55. Геркімер, Н. Й., 56. Джемейка, Н. Й., 57. Джонсон, С., Н. Й., 58. Діксонвіл, Па., 59. Канзас, С. К., 60. Карнегі, Н. Й., 61. Картерет, Н. Дж., 62. Клермонт, Кал., 63. Когос, Н. Й., 64. Ліндора, Па., 65. Маямі, Фл., 66. Меккіз Рокс, Па., 67. Монесен, Па., 68. Монтерей, Кал., 69. Менчестер, Н. Г., 70. Нортгемптон. Па., 71. Нью Брітейн, Конн., 72. Петерсон, Н. Дж., 73. Пітсбург, Па., 74. Ст. Поль, Місс., 75. С. Дірфілд, Ма., 76. Сістл, Ва., 77. Фінікс, Ар., 78. Чізлік С., Мд., 79. Юстон, Текс.

Жертвенна праця учительства.

Праця Шкільної Ради не була б вповні успішною, якби в терені не зустріла незвичайно жертвенної праці нашого вчительства. На цьому місці треба підкреслити ідейність українського вчительства, його глибоку відданість українській молоді, його постійне бажання служити цій молоді, хоч не раз мусить зносити воно терпкі слова не завжди слушної і правдивої критики. Рідко коли знаходить учитель признання за свою віддану працю, якій посвячує свої вільні від заробітньої праці хвилини. І якщо підкреслюємо цю безмежно віддану справі виховання української молоді працю українського вчительства, то робимо це не задля самої лише похвали, а тому, щоб відкрити сумління цієї частини українського громадянства, яка ще не вповні збайдужіла для справ українства. Хай же ж жертвенна праця українського вчительства пробудить закам'янілі серця.

Праця Централі шкіл українознавства проходить по різних секторах; при Шкільній Раді працюють комісії: виховна, методично-навчальна, дошкільна і садочків, рецензійна, видавнича, фільмів, комісія зв'язків; Шкільна Рада співпрацює з усіма виховними інституціями на терені ЗДА; Шкільна Рада нав'язала тісну співпрацю з ОУП Канади та іншими шкільними центрами українських шкіл. Спільно з ОУП Канади покликала до життя комісію для виготовлення проекту „Української виховної системи в діаспорі“, яка скликає широко педагогічну сесію, присвячену справам УВС. Дуже тісно співпрацює Шкільна Рада і з організаціями молоді.

Школи українознавства охоплюють молодь від 6-18 р. життя. Навчально-виховна праця шкіл проходить за устійненою програмою, надрукованою в окремій книжці, „Програми навчання і виховання“. При деяких школах зорганізовано й підготовчі класи, та садочки, до яких вчашають діти нижче 6-ти років. Навчання закінчують учні кінцевим іспитом, свідоцтво якого респектують, при славістичних студіях, каледжі.

Працю шкіл контролюють шкільні інспектори, які своїми візитаціями допомагають у постійному змаганні до висот. На окремих З'їздах Колегії Інспекторів та педагогічних конференціях управ шкіл і педагогічного персоналу постійно обмірковуються актуальні виховні справи й постійно шукається нових плянів та заходів для покращання виховної праці. Відповідні правильники та обіжники регулюють працю шкіл.

„Рідна Школа“

Школами українознавства піклуються опікуни, об'єднані у Централі Опікунів Шкіл Українознавства, яка тісно співпрацює зі Шкільною Радою УККА; це переємники наших краєвих „Рідних Шкіл“, які з успіхом виконують свою ролю на тутешньому терені, а своєю жертвенною співпрацею та матеріальною допомогою дуже причиноються до скріплення праці наших шкіл українознавства.

Підручники та посібники.

Виродовж свого існування видала Шкільна Рада понад сорок (назв) різних шкільних підручників та посібників, у числі кількох десятків тисяч примірників. Багато підручників, раніш виданих, вже давно немає в продажу, багато перевидається та примінюється до нових вимог. З виданням нових підручників пов'язані й великі видатки; не диспонуючи ніякими постійними дотаціями — Шкільна Рада не має можливости видавати багато таких підручників, які треба б видати поза існуючими підручниками. Недостача фондів не дозволяє видати низки лектур для молоді, хоч вони лежать уже в редакційній теці. Тут на допомогу повинно прийти наше жертвенне громадянство, для якого справа виховання гідних наслідників не може бути маловажною.

Підготовка нових кадрів.

Для підготовки нових учительських кадрів створено заходами Шкільної Ради „Педагогічний Інститут Українознавства“, який випустив уже перших учителів, що поповнили ряди учительських кадрів наших шкіл українознавства. Інститут працює стаціонарно і позаочно. Крім цього в терені зорганізовано педагогічні курси Шкільної Ради; такі курси працюють з успіхом у Чикаго, Клівленді, Дітроїті, Філадельфії.

Це лиш дуже загальний нарис цієї праці, що її провела Шкільна Рада виродовж свого дотеперішнього існування.

Зустрічаючи жертвенну допомогу у виховній праці з боку Дирекції та Вчительського Збору Школи Українознавства Дітройт-Схід упродовж її 15-літнього існування — можемо сміло глядіти у світле майбутнє і дальший світлий розвиток школи.

ЦЕНТРАЛЯ ОПІКУНІВ ШКІЛ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Школа завжди була головним чинником у національному вихованні молодого покоління. В Україні дбала про розвиток рідного шкільництва централь товариства „Рідна Школа“ зі сотнями повітових і місцевих відділів по цілому краю. Почавши з перших днів нашого поселення після другої світової війни в С.Ш.А., продовжують з успіхом виховання нашої молоді Школи Українознавства, засновані з ініціативи таких товариств як „Самопоміч“, „Учительських Громад“, місцевих товариств „Рідна Школа“, парафіяльних комітетів, молодечих організацій та ін.

Вже зразу після заснування Шкільної Ради УККА, з огляду на незвичайні труднощі, відчулася потреба об'єднання всіх власників опікунів шкіл в одній організації.

Шкільна Рада УККА стала керівним органом шкіл українознавства під оглядом виховно-навчальним. Громадський сектор рідного шкільництва ще не був зорганізований.

На тему виховання молодого покоління багато дечого писалося, але щодо практичної підтримки чи молодечим організаціям, чи рідному шкільництву, то наше громадянство та наші установи давали їм відносно тільки незначну допомогу.

Тож на Рідношкільному З'їзді в Клівленді в днях 20 та 21 жовтня 1963 р. створено тимчасовий Центр Опікунів Українознавчих Шкіл на Західню Округу С.Ш.А. з метою координації праці опікунів українознавчих шкіл. Вибрали управу в складі голови та чотирьох заступників з важливіших осередків та зобов'язали її увійти в контакт з опікунами шкіл українознавства східньої округи, щоб у майбутньому створити одну централью для цілого терену С.Ш.А.

Згідно з постановами Рідношкільного З'їзду в Клівленді, голова кдоптував інших членів управи. Тимчасовий центр опинився перед доволі важким завданням нав'язати контакти та співпрацю з опікунами шкіл українознавства та без фондів почати організаційну працю. Рівнож великою проблемою було підшукання людей до співпраці.

На Загальних Зборах Шкільної Ради, що відбулися 29 травня 1964 р., де були заступлені рідношкільні осередки із східньої та західньої округи, оформлено Централью Опікунів Українознавчих Шкіл для цілого терену С.Ш.А.

Централь Опікунів Українознавчих Шкіл поставила собі за мету:

а) Шляхом вняснювально-інформативної акції серед батьків шкільної молоді приєднати до шкіл українознавства як найбільше число дітей у шкільному віці;

б) Дбати про повну моральну та матеріальну допомогу школам

українознавства й Шкільній Раді з боку цілої нашої еміграційної громадськості в С.Ш.А.

Разом з цим узгоджено та унормовано співвідношення і співпрацю з Шкільною Радою обостороннім схваленням відповідного правильника.

Спільно з Шкільною Радою Централя Опікунів звернулася до краєвих проводів наших молодечих організацій та Союзу Українок про конечність повної співпраці. Видано спільні заклики до батьків та до громадянства а також святочні звернення під час Різдвяних свят.

Щоб затіснити зв'язок та заактивізувати опікунів шкіл українознавства, зорганізовано спільно з Учительською Громадою в Чикаго педагогічну конференцію та конференцію Опікунів Шкіл Українознавства в дні 5 та 6 грудня 1964 р.

Дня 11 квітня 1965 р. відбулася заходом Шкільної Ради нарада в Нью Йорку, а дні 1 травня 1965 р. така ж конференція в Клівленді. В обох цих конференціях-нарадах взяли участь члени Централі та Опікуни Шкіл Українознавства округ Схід та Захід.

До управи Централі Опікунів Шкіл Українознавства входять: Голова — інж. Данило Березовський в Дітройті, де є осідок виконного органу Централі, та заступники голови: п. Ю. Назаревич в Чикаго, п. К. Мельник в Клівленд-Колумбус, п. М. Сайкевич в Бюфало, п. Б. Процик в Філадельфії.

Проф. д-р Едвард Жарський,
Голова Шкільної Ради УККА.

Інж. Данило Березовський,
голова Централі Опікунів Українознавчих Шкіл в системі Шкільної Ради УККА.

Проф. Мирон Дольницький

В 15-ТИЛІТТЯ ШКОЛИ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ДІТРОЙТІ-СХІД (Спогад)

У зв'язку з 15-літтям Школи Українознавства в Дітройті-Схід зріджується в мене спогад про початки цієї школи, про її ріст і про моє 10-тилітнє директорування в ній.

Школа Українознавства в Дітройті-Схід постала осінню 1950 р., отже зараз після масового переселення нашої еміграції до ЗДА в 1949/50 роках.

Всім нам, а зокрема батькам, стало зараз на початку ясним, що наша молодь, яка відірвана від Рідного Краю опинилася в цілком чужому оточенні, є наражена на загрозливий процес денационалізації, тож треба її якось перед ним рятувати. В цьому рятунку мали нам допомагати: рідний дім, наша церква, наші молодіжні організації і навчання та виховання у своїй, рідній школі. Яку роль у національному вихованні відіграли рідний дім і наша церква, — речі всім нам добре відомі. Коли ж йдеться про наші молодіжні організації, то мусимо підкреслити, що вони, опинившись теж у зовсім інших умовах праці, мусили витратити багато часу на пристосування до цих нових обставин. А своя рідна школа? Її не було! Треба було її щойно творити і то таку, в якій учні не лише навчалися б, але і національно виховувалися.

І найшовся гурток батьків, які під проводом енергійного інж. Данила Березовського ясно усвідомили собі konieczність рятунку нашої молоді перед процесом денационалізації. Для них клич: „молодь — майбутнє народу“ — був не лише крилатою фразою. І так ось приступлено до відкриття українознавчої школи в Дітройті.

Початки були дуже тяжкі. Не було дослівно нічого. Ані організаційних напрямних, ані програм навчання, ані шкільних підручників, ані навіть відповідного приміщення для школи. Було лише одно: **запал** батьків, які за це діло взялися. Вони добре розуміли, що ми покинули Рідний Край не з порожніми руками. Ми взяли з собою те, що у кожного народу є найсвятіше: свою духовність і тепер треба передати її нашій молоді. Ця сама думка була теж провідною ідеєю праці тодішнього учительського збору школи, що його на початку існування школи очолював досвідчений, відомий педагог в Рідному Краю с. п. проф. В. Павлусевич.

До новоствореної школи записалося усього 22 учні. Але і цим не зражувався ані гурток батьків-ініціаторів, ані учительський збір. І вже за рік показалося, що це було оправдане, бо число учнів потроїлося, а за десять років, коли я покидав керівництво школи, число учнів перейшло три сотки.

Теж організаційно справа з кожним роком кращала. Постав ке-

рівний орган українського шкільництва в ЗДА — Шкільна Рада при Українським Конгресовім Комітеті, появилися рамові програми навчання, почали появлятися шкільні підручники з українознавчих предметів, а школи почали візитувати інспектори, призначувані Шкільною Радою.

Покращали теж місцеві умови для школи. Основано товариство „Рідна Школа“, яке стало опікуном школи і Батьківський Комітет, що перебрав функції адміністратора школи. Зчасом змінилася теж внутрішня організаційна структура школи. Виродовж перших восьми років у школі було вісім нормальних класів і трирічний т. зв. Академічний Курс Українознавства. Відтак школу переорганізовано, згідно з розпорядком Шкільної Ради, на одинадцятикласну школу, а Академічний Курс перестав існувати. Після закінчення одинадцятої класи абсолювенти школи можуть скласти кінцевий іспит — матуру. Досі відбулися в школі три такі іспити.

Ще один факт приходить мені на згадку у цьому споміні про школу. В перших роках існування школи записувалися до неї лише учні українсько-католицького віровизнання. Але з часом і це змінилось. І сьогодні вже вчать у школі багато учнів православного віровизнання. В учительському зборі школи є теж учителі — православні.

На закінчення цього мого короткого і дуже загального спомину мушу з глибокою вдячністю згадати всіх тих, що досі в школі і для школи працювали. Це ж бо їхня заслуга, що школа досягла того рівня, на якому вона стоїть в час п'ятнадцятиліття свого існування.

Група учнів Школи Українознавства в першому році існування школи з учителькою І. Кучер 1951 року.

Проф. Володимир Павлусевич
перший директор Школи Україно-
знавства в Дітройті 1950/51 шк. р.

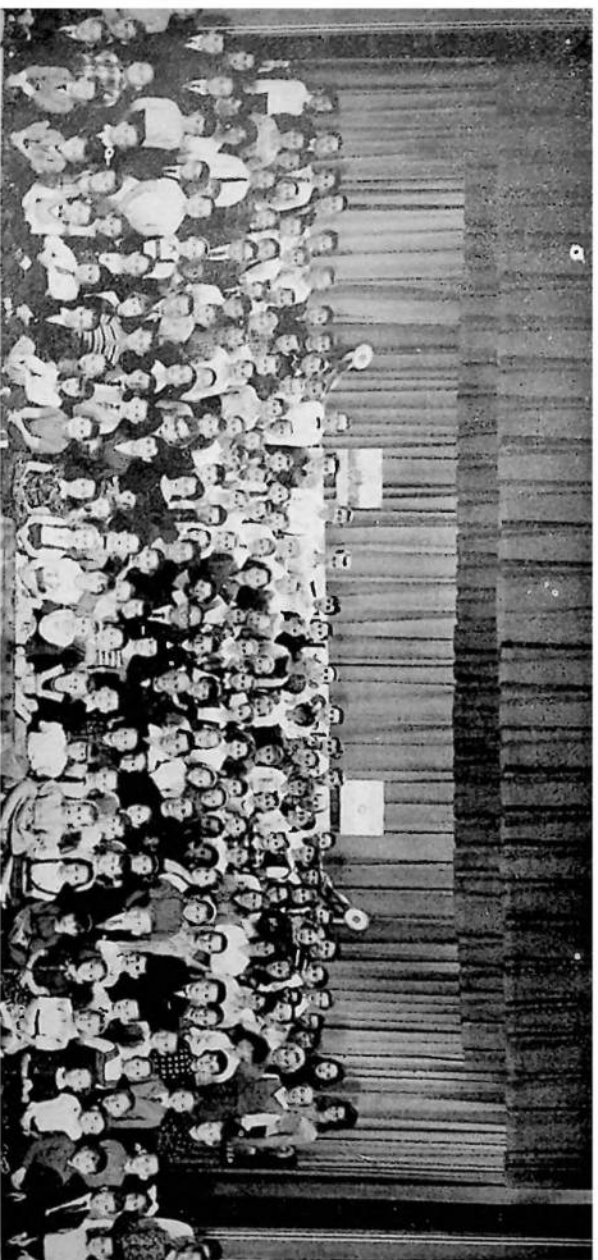

Проф. д-р Мирон Дольницький
інспектор Шкільної Ради УККА
б. директор Школи Українознавства
в Дітройті 1951-1960 р.

Д-р Богдан І. Лончина
директор Школи Українознавства
в Дітройті-Схід від 1960 р.

Школа х-рэйнознаства Т-ва "Р'ана Школа" в Дніпроўі в дзесяцір'уча іі існування 1960 року. У чвертому р'ядзі сядзяць учыцелі (від л'ва):
Осип Іайко, Марія Огесніўска, Ольга Міхаловіч, Іванна Кучер, Марія Андруска, д-р Богдан Лончына (директор), проф. д-р Мирон
Дольніўскіі. Ольга Савчук, Яраслава Жданів.

П'ЯТНАДЦЯТЬ РОКІВ

Минулого червня Школа Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ в східній Дітройті закінчила свій п'ятнадцятий навчальний рік, а 22 жовтня 1965 р. буде рівно п'ятнадцять років від часу, коли вона почала своє існування.

В житті людства чи нації, п'ятнадцять років це невеличкий відтинок часу, зате в житті школи та нашої громади, це таки подія, яку добре відзначити, і над якою варто призадуматися. Це ж бо ювілей не одиниці, а багатьох соток чи навіть тисяч одиниць — батьків, дітей, громадян; ювілей їх праці, співпраці та спільного змагання до точно окресленого ідеалу. Це ювілей, що має не приватне а громадсько-національне значення: плоди кільканадцятирічного зусилля, що їх тепер може й не дуже видно, покажуться щойно в майбутніх десятиліттях. Сподіваємось і віримо, що вони будуть гарні, здорові і хосенні для української спільноти. Це й причини, чому ми відзначаємо п'ятнадцятиліття нашої школи, чому хочемо звернути на неї увагу нашої громади, чому хочемо показати її розвій та усвідомити собі її проблеми й труднощі.

Нема жадного сумніву, що наша школа постійно розвивається. В першому році її існування мала вона 22 учнів, в п'ятому — 186, в десятому — 262, в п'ятнадцятому — 385. Це вказує на те, що вона потрібна, та що громада піддержує ділом її існування.

Почалася наша школа під скромною назвою „Доповняльна Школа Українознавства“ тільки з трьома клясами й трьома учителями. Коли постала Шкільна Рада при УККА, ця школа ввійшла в її систему, але вже як восьмиклясна „Школа Українознавства“ з 8 учителями (1953). У 1956 р. зорганізовано, окремо від школи, „Академічний Курс Українознавства“, що був призначений для абсолювентів 8-мої кляси. Початково тривав він два, а опісля три роки, і мав найбільше 39 слухачів (1959-60). Навчання на ньому відбувалося кожної п'ятниці ввечером. Восени 1962 р. цей курс перестав існувати як окрема одиниця: його включено в систему школи, як її 9, 10 і 11 клясу. Цією зміною завершено організацію нашої школи — вона стала одинадцятиклясною, і такою вона є сьогодні.

Існує при нашій школі й відділ для англомовних дітей (від 1957-58 р.), значить для тих, що зовсім не знають української мови. Учні цієї групи переходять до котроїсь із кляс нормальної школи, як тільки достаточо опанують українську мову в слові й письмі.

Навчання в нашій школі відбувається кожної суботи від год. 9 — 12:45 (до 1962 р. навчання відбувалося по полудні, від год. 2 — 5:45) у приміщеннях державної школи Коперника. У нижчих клясах предметами навчання є українська мова (читання, писання, говорення) та спів, в 3. і 4. клясі до них доходить ще й географія. У цих

клясах учить один учитель. У клясах 5 - 8 є чотири предмети навчання - мова, література, історія, географія та гутірка, і в кожній з цих кляс вчать два вчителі. Крім цих 4 предметів, в трьох найвищих клясах (9-11) учні вивчають ще й українську культуру, отже разом мають 5 навчальних годин і 3 учителів.

Наших учнів, що вчать в публічних цілоденних школах, навчають релігії, запрошені нашою школою, католицький і православний українські священники від год. 12 до 12:45 в приміщенні нашої школи.

Від осені 1960 р. шкільний рік поділяється на 4 чвертьріччя з письмовими іспитами при кінці кожного. Тоді теж впровадили ми т. зв. „Повідомлення“ про поступ у навчання, які одержують батьки після кожного чвертьріччя; вони мають переглянути їх, підписати та передати назад опікунові кляси. Два рази в рік відбувається вивідна конференція учителів з батьками. При кінці року учні одержують окремі кінцеві свідоцтва з оцінками за цілий рік науки.

Відколи наша школа стала одинадцятикласною, впроваджено, після закінчення 11-тої кляси, іспит зрілості з українознавства, або г. зв. матуру, що складається з двох частин, письмової та усної. Її вже склали 3 учні в 1963 р., 6 учнів у 1964 р. і 10 учнів у 1965 р. Матура відбувалася під проводом інспектора Шкільної Ради, проф. М. Дольницького. Знімки абітурієнтів 11-тої кляси вміщені на т. зв. габльо.

В останнім шкільнім році мали ми 16 відділів у школі, до яких вписалося 385 учнів (з них 26 вибули). До англомовної групи вписалося 16 учнів; до нижчих кляс — 201 (1. А і Б — 54; 2 А і Б — 46; 3. А і Б — 55; 4. кл. — 38); до середніх — 129 (5. кл. — 28; 6. А і Б — 45; 7 кл. — 40; 8. кл. — 16); до вищих — 39 (9. кл. — 18; 10. кл. — 10; 11. кл. — 11).

За віровизнанням у школі навчалися 312 укр. католиків, 46 православних і 1 євангелік.

На закінчення організаційного опису подаємо дані про Учительський Збір школи. Першим її директором був проф. Володимир Павлусевич, опісля д-р Мирон Дольницький (від квітня 1951 до серпня 1960). До педагогічного складу в останнім році належали: Д-р Богдан Лончина — директор, проф. Корнелій Ніцценко — заступник директора, та: Марія Андрусак, Леонтина Боднарук, Пилип Гайда, Рома Дигдало, Ярослава Жданів, Іванна Кучер (учить 15 років), Ольга Михалович, Марія Олесницька, Мирослав Прийма, Степанія Прип'як, Надія Розмай, Ольга Савчук, Ірина Тарнавська, Ніна Черняк і Люба Шаєнко. Шкільною бібліотекою завідує Осип Байко, довголітній учитель школи. Учителі релігії — о. Ієронім Барнич і о. Олександр Биковець. За час існування школи вчили в ній ще такі вчителі: а) на Акад. Курсі або в школі — д-р П. Біланюк, О. Будзак, д-р В. Витвицький, М. Гарасевич, Е. Козак, Ю. Кошельняк, д-р

Б. Кушнір, мгр. Ф. Любінецька, мгр. Ю. Олесницький, І. Сточанський, З. Тарнавський; б) в Англомовній Групі -- Т. Дужа, А. Зелена, Т. Когут, А. Рудницька.

Праця в Школі Українознавства не проста. Учням треба дати не тільки певну кількість знань про Україну, але й у першу чергу дбати про їх національне виховання. Коли йде про навчання, наші учителі здобули вже деякий досвід; вони обмінюються своїми спостереженнями й завваженнями на постійних учительських конференціях в часі року та стараються добре вив'язатися із свого завдання. На кожну класу є окремі підручники, видані в більшості Шкільною Радою, і ними вони користуються, достосовуючи їх до потреб класу. Вживають теж додаткові матеріали, як напр., додаткові лектури, епідіаскоп, звукозаписувач, мапи, грамофонні плити.

Щоб зацікавити учнів українознавством, школа організує вже від трьох років змагання за найкраще виголошення напам'ять якогось вірша або уривка прози, за вивчення напам'ять найбільшої кількості віршів Шевченка, за прочитання найбільшої кількості українських книжок. Першунин одержують книжкову нагороду, або виголошують вивчені речі на урочистості закінчення року. Також найкращий учень у кожній класі дістає відповідну книжкову нагороду за пильність. Окрема громадська комісія вислухує змагання учнів та вибирає першунів.

Важливим виховним чинником у нашій школі це є співпраця з молодечими організаціями (ПЛАСТ, СУМА, Українська Православна Ліга Молоді, студентські організації) та іншими школами (українознавчими і парохіяльними). Її успішним висловом був величавий Шевченківський Концерт у 1964 році в авдиторії Форда. Імпреди, самостійні або спільні, мають свою виховну вартість, і їх наша школа влаштовує від самого початку свого існування. Це щорічна „Ялинка“, Шевченківський Концерт, а далі, в різних роках: Свято Матері, Академії в честь Франка, Мазени, Лесі Українки, вечір нової української поезії, театральні вистави, виступи на Мовнім Фестивалі в Інтернаціональній Інституті, виступи на радіопередачах пок. З. Тарнавського. Крім учителів і батьків, при переведенні імпред дуже помагала школі п. С. Березовська, як теж часом п. М. Кавка, п-ні К. Кривуцька і ін. Учні беруть участь у щорічній Коляді на „Рідну Школу“, та й самі складають гроні на допомогу для українознавчих шкіл в Європі, про що є окрема стаття.

Для виміни думок про працю в наших школах українознавства, Шкільна Рада влаштовує щороку педагогічні конференції в різних містах. Представники нашої школи брали участь у таких конференціях у Клівленді та в Чикаго.

Кожний живий організм, в тому і наша школа, має деякі свої проблеми й труднощі. Це ніщо дивне, бо ж ми, так сказати б, пливемо проти течії і маємо до діла з зовсім відмінним оточенням. Праця в

такій ситуації не легка, до того ж ми тільки люди, і не можна від школи вимагати за багато.

Школа може виконати тільки деяку частину завдань в ділянці українського виховання наших дітей. Основне джерело того виховання мусить бути вдома. Якщо, з якихнебудь причин, батьківський дім недописує, то від учителів не можна сподіватися чуда. Усвідомлення цієї правди принесе краще зрозуміння серед батьків і громади для праці школи. До того ж, навчання у нас відбувається тільки один раз на тиждень, і в такій ситуації учня часом важко навчити добре писати й читати, тимбільше коли він не може або не хоче підготувитися до лекцій. Не забуваймо теж, що ті наші діти, що вписуються до школи вперше, говорять по-українськи кожного року слабше. Ось тут наша школа натрапляє на деякі труднощі, що їх не завжди можна легко розв'язати.

Інна проблема для нашої школи це те, що багато наших учнів покидає її, не дійшовши до 11-тої класи. Статистика учнів, зокрема матурантів, подана повище, найкраще це показує. Коли придивимося до неї і усвідомимо собі її, робиться моторошно. Взагалі можна б сказати, що вже в нижчих класах, хоч вони повні, є може дещо більше ніж одна третя тих учнів, що повинні б у них бути. До трьох найвищих клас ходить не більше ніж одна п'ята наших дітей. Це саме відноситься і до Англомовної Групи, яка в нас постійно меншає. Над цією проблемою варто всім призадуматися. Її розв'язка вимагає допомоги цілої громади, а в першу чергу молодечих організацій та громадських установ. Здавалося б, що посилати своїх дітей до Школи Українознавства, це справа ясна й очевидна. Та так воно не є, тому то треба постійно вести освідомлюючу акцію і пропаганду між нашими батьками. Наша школа постійно росте, та все таки не росте так як треба.

Школа Українознавства це дорогоцінний жемчуг у скарбниці цілого народу. Її головне завдання — підготувити провідну верству для нашої національної спільноти. Якщо ми — батьки, учителі, організована громада — не спроможемось на спільне зусилля і акцію, пляновану на довгі роки наперед, щоб підготувити нашу майбутність, то ця майбутність не буде рожева. Треба знати, коли сіяти зерно, щоб могли сподіватися доброго і здорового плоду. Школа Українознавства — це добре зерно. Ним треба совісно піклуватися, щоб насліддя його принесло нам усім користь і славу.

Учительський персонал Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" в Дітройті 1964/65 шк. року. Перший ряд від ліва: Рома Дигдало, Надія Розмай, Корнелій Ніцменко, д-р Богдан І. Лончина (директор), Леонтинна Боднарук, Пилип Гайда, Марія Андрусак. Другий ряд від ліва: Ольга Савчук, Ольга Михалович, Ніна Черняк, Степанія Пришляк, Мирослав Прийма, Ірина Тарнавська, Іванна Кучер, Люба Шаєнко, Ярослава Жланич, Мар'я Олесницька.

о. Ієронім Барнич, катехит укр. католиків Школи Українознавства

о. Олександр Биковець, катехит для православних учнів Школи Українознавства

Абітуріенти Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" в Дітройті 1963 і 1964 р.

Абітурієнти Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" в Дітройті 1965 р.

Зенон Тарнавський, б. викладач на
Академічному Курсі Т-ва „Рідна
Школа і власник радіооднини
в Дітройті

СУСПІЛЬНО-ВИХОВНА ДОПОМОГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛИ

(Збірка „Діти — дітям“ і „Учителі — учителям“.)

Основним завданням рідного українського шкільництва є збудувати в серцях нашої молоді національні почування та плекати в них почуття приналежності до української спільноти, до великої громади по світу розкиданих людей українського роду, які де б не були при всяких обставинах творять одну українську громаду.

Збірка „Діти — дітям“ є одним з виховних засобів нашої рідної школи, як практичний вияв любови до свого рідного народу, співчуття його неволі та обов'язку жертви для нього.

Своїми пожертвами на фонд „Діти — дітям“ наші діти дають доказ, що між ними та їх українськими братами далеко за океаном існує братерський зв'язок, та що ми всі є дітьми спільної нашої Батьківщини — України.

Завдяки жертвенності учнів та учителів наша школа протягом чотирнадцяти років, починаючи від 1951/52 року, подає постійну допомогу українським дітям у різних країнах Європи, передусім учням українознавчих шкіл та їх учителям.

Ця допомога складається з пожертв дітей на фонд допомоги п. н. „Діти — дітям“. Збірку провадять між собою самі діти під наглядом учителів у кожній класі через своїх збірників та зібрані гроші передають щомісяця на окремий рахунок до каси Батьківського Комітету. Зібрані гроші періодично висилають до Європи тим українознавчим школам, якими опікується наша школа.

Очевидно, що ця суспільно-виховна добродійна діяльність нашої школи знаходить повне розуміння і підтримку з боку батьків шкільних дітей, які посередньо через своїх дітей включаються в цю акцію.

На початку від 1951/52 до 1957 року зібрані пожертви повністю йшли на допомогу українській школі у великому таборі т. зв. „залишенців“ у Людвігсфельді біля Мюнхену в Німеччині. Нужда, невпевненість майбутнього, нез'ясоване правне становище, брак праці для заробітку на прожиток, тяжким маривом гнобили цих переважно хворих або старих залишенців. В тих тяжких обставинах наша школа взяла під свою опіку шкільну дітвору цього табору, організуючи збірку на фонд „Діти — дітям“. Допомога йшла переважно на доживлення, оплату висланих керпакетів з харчами, шкільних підручників і т. п.

Поруч із збіркою на фонд „Діти — дітям“ учителі нашої школи добровільно оподаткували себе та вплачували щомісячно по два долари кожний з своєї платні за навчання в школі на фонд „Учителі-учителям“. Ця збірка постала як вияв активного співчуття для пе-

ребуваючих в тяжких матеріяльних умовах учителів-залишенців у Європі, а також як моральна підтримка і заохота для тих, що жертовно, без винагороди працюють в українознавчих школах, або є здані в своїй культурно-освітній чи науковій праці на громадську допомогу.

Від 1957 року становище в таборі Людвігсфельд змінилося на краще і допомога нашої школи була скерована на опіку новопо-сталим українознавчим школам в осередках українських робітників у Шарлеруа й околиці в Бельгії. На тамошньому терені зайнявся організацією українознавчого шкільництва в чотирьох робітничих осередках їх душпастир о. І. Кіт, культурно-освітній референт Українського Науково-Освітнього Товариства в Бельгії. Наша допомога йде головню на придбання шкільних підручників, шкільних бібліотек, винайм і влаштування шкільних приміщень, організацію доїзду учнів і учителів до школи з дальших околиць, побут в літніх оселях і т. п. Видатки на ці потреби частинно покривають батьки дітей, але без нашої допомоги не було б можливо переводити цю національно-виховну працю.

Від 1958 року наша школа взяла під свою опіку українознавчу школу в Ст. Мартін, а відтак в Унтере Феллях в Австрії в таборі залишенців, де й понині перебувають нездібні до праці та хворі залишенці.

В міру зростання школи збільшувались суми збірок і висланих допомог з фондів „Діти — дітям“ та „Учителі — учителям“, а також збільшилася скількість об'єктів, на які поширилась опіка нашої школи. Тоді як початкова збірка за 1951/52 шк. р. виносила лише \$50.50, то збірка за 1963/64 шк. р. була вища \$800.00 з обох фондів, а загальна сума зібраних грошей від початку нашої допомогової акції досягла суми \$6,391.95.

Тепер наша школа періодично висилає допомоги:

1. Для українознавчих шкіл в Шарлеруа й околиці та
2. Ватерсхей у Бельгії.
3. Таборовій українознавчій школі в Унтере Фоллях в Австрії.
4. Осередкові навчання української мови в С. для дітей виселенців з Лемківщини на західніх землях Польщі.
5. До СХС у Мюнхені в Німеччині на оплату побуту в літніх таборах та урядження ялинки дітям незаможних батьків.
- 3 фонду „Учителі — учителям“ висилаються допомоги:
6. Європейському осередкові НТШ в Сарселі у Франції.
7. Потребуючим хворим і нездібним до заріркової праці українським учителям у Європі.

За дотеперішній час в окремих роках в залежності від скілько-сти учнів та учителів нашої школи збірки на фонди „Діти — дітям“ та „Учителі — учителям“ були такі:

Роки:	Скількість		Зібрано на фонди	
	учнів	учителів	„Діти діт.“	„Учит.-учит.“
1952	89	5	50.50	
1953	101	7	101.00	
1954	164	8	165.64	
1955	186	8	321.71	
1956	192	8	197.87	118.00
1957	202	8	339.94	160.00
1958	228	8	239,27	184.00
1959	246	9	358.37	137.00
1960	262	9	379.66	175.00
1961	214	9	278.64	206.00
1962	240	10	483.38	262.00
1963	316	14	626.99	260.00
1964	322	15	567.13	244.00
1965	359	17	414.85	121.00

(5 місяців)

Що наша допомога робить добре і корисне діло, що вона є потрібна та дає гарні наслідки свідчать листи з місць, до яких ця допомога висилається та з якими наша школа удержує сталий контакт.

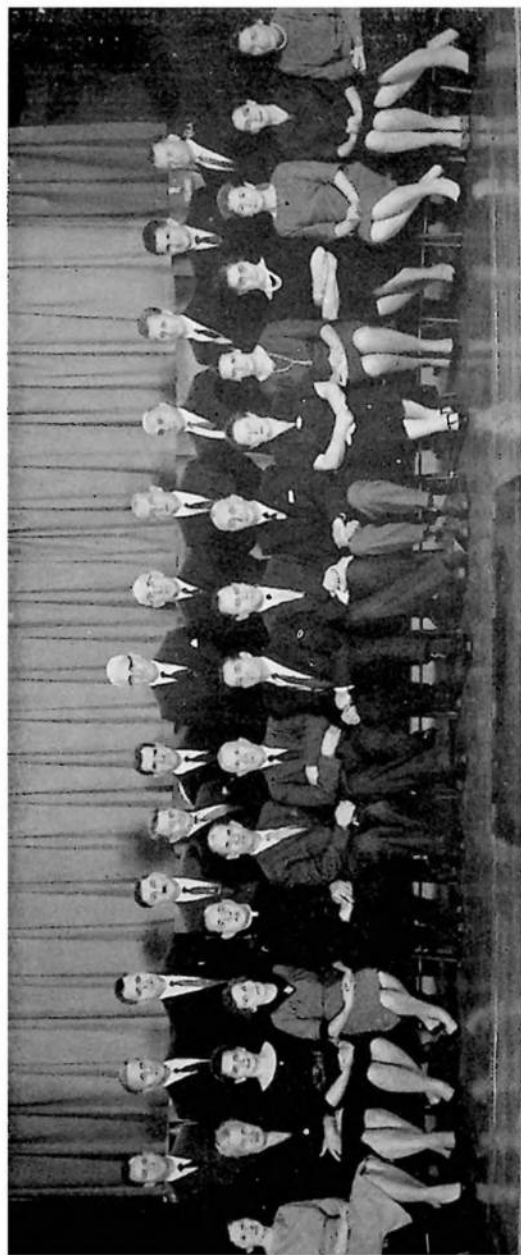
Ці збірки, виховуючи громадське наставлення і жертвенність у душах нашої молоді, уможливають утримання осередків ширення і плекання національної свідомости та рідних традицій серед нашої молоді там, де ці осередки можуть існувати тільки завдяки збірній громадській жертвенності. В цих пожертвах є не тільки матеріальна допомога потребуючим, але що найважливіше, моральна підтримка для розпорошених на чужині наших людей, посилює в них свідомість приналежності до великої української громади, додає сили протиставитись денационалізуючим, розкладовим впливам чужини.

Осип Сливинський

ТОВАРИСТВО „РІДНА ШКОЛА“ В ДІТРОЙТІ

Школи Українознавства, що почали основуватись звичайно з ініціативи батьків шкільної молоді після другої світової війни по більших містах США, оформлювали своє існування в рамках різних установ, що тоді діяли, та які в програмі своєї праці мали теж опіку над вихованням молоді. У Дітройті такою установою було „Об'єднання Українців Самопоміч“, при якому почала працювати перша школа українознавства.

Відчувалась велика потреба видвигнути справу українського виховання як одну із найважливіших, від якої залежить усе майбутнє української національної групи в Америці.

Члени управ Т-ва "Рідна Школа" і Батьківського Комітету за час від 1950 до 1960 рр. Сидять від ліва: С. Бредені, Д. Бойчук, І. Іванницька, С. Українець, о. О. Биковець, О. Луцький, А. Залітний, Д. Березовський, М. Климшин, О. Кушнір, Р. Чубата, І. Тарнавська, О. Климшин, О. Савків, Д. Конюх, М. Цап. Стоять від ліва: І. Янчшин, М. Макар, П. Биц, А. Камінський, О. Байко, Г. Годів, А. Мілянч, А. Наконечний, Р. Крохмалюк, С. Білий, В. Савчук, І. Лотоцький, М. Сявакко.

Перший крок в тому напрямі зробила велика громадська нарада, відбута 21 вересня 1952 р. в залі Демократичного Клубу, на якій були уповноважені представники кількадесяти українських організацій з Українським Конгресовим Комітетом Америки у провіді.

Предметом наради було українське національне виховання молоді, навчання предметів українознавства та потреба створення передумов, які сприятимуть зростати нашим дітям у найтіснішому ідеологічному й світоглядovому пов'язанні з Україною. В дискусії було багато промовців, були нові та зовсім старі емігранти.

Нарада-віче постановила, щоб створити окрему установу, що з уповноваження української громадськості міста Дітройту, буде вести освідомну акцію серед найширших кругів і буде опікуватись та відповідати за працю виховно-навчальних клітин на терені великого Дітройту.

Представник старої еміграції, сьогодні вже покійний, Осип Заплатинський перестерігав, щоб нові втікачі з України не втратили своїх дітей так, як це сталося з дітьми старих поселенців. „Усі вони пропали для нас“... сказав він.

А відомий усім у Дітройті, сьогодні теж покійний, Осип Крупка твердив, що коли зникає рідна мова, тоді разом з нею гине й нарід.

Згідно з ухвалою багатолюдного віча відбулися 16 листопада 1952 р. основуючі загальні збори Товариства „Рідна Школа“, на яких ухвалено статут і вибрано першу управу в складі: інж. Данило Березовський --- голова, Осип Заплатинський і Іван Сточанський— заступники, Олена Климишина, Богдан Петріна, Василь Щербій, інж. Степан Білий --- члени управи; контрольна комісія: д-р Іван Розгін, ред. Євген Яворівський, Василь Білинський, Ірина Іваницька й Михайло Чемний.

Головним завданням товариства, як написано у його статуті, дбати про освіту, культуру й українське національне виховання молоді дошкільного, шкільного й позашкільного віку при помочі шкіл українознавства, дитячих садків, культурно-мистецьких імпрез, театральних вистав, бібліотек тощо, а також придбання фондів для здійснювання виховних плянів.

У початковому періоді, що тривав до 1955 р., в рамках Товариства „Рідна Школа“ працювали Школа Українознавства й Дитячий Садок на східній частині Дітройту та Школа Українознавства на заході міста. 1955 р. Школа Українознавства на заході міста вийшла з-під опіки товариства й поділилася на католицьку й православну частини, з яких постали школа при католицькій церкві св. Івана Хрестителя і школа при православній церкві св. Покрови. Від того часу Товариство „Рідна Школа“ продовжувало опікуватись Школою Українознавства й Дитячим Садком на східній частині міста й виконує цей обов'язок по сьогоднішній день.

Управа Т-ва "Рідна Школа" в Дітроїті 1964/1965 шк. року. Перший ряд від ліва: Оксана Савків, Фалина Любінецька, д-р Антін Заплітний, Осип Кушнір, Стефанія Строїч. Другий ряд від ліва: Михайло Чемний, Ярослав Тарнавський, о. Олександр Биковець, Данило Березовський, (відсутній Іван Коцур).

В тому самому році, переорганізувавшись відповідно до нових обставин, товариство обрало своїм головою відомого громадського діяча д-ра Антона Заплітного, який виконував цей обов'язок на протязі 8 років. Для відзначення його особливих заслуг на полі рідного шкільництва в Дітроїті, загальні збори, відбуті 1963 р, обрали його почесним головою товариства.

Третім з черги головою товариства став тоді п. Осип Кушнір.

Як громадська база виховно-навчальних установ, Товариство „Рідна Школа“ має своїм завданням поширювати ідею рідного виховання серед усіх к:л української громади. Тому кожного року воно організувало безпосередні зустрічі з громадськістю Дітроїту в часі Різдвяних свят. При святковій ялинці збиралась у прибраній залі численна публіка, слухала звітних доповідей управи товариства та приглядалась мистецьким виступам шкільної і садочкової молоді.

У літню пору зустрічі відбувалися на оселі „Діброва“, де виступали рідношкільні діти на програмах під назвою „Дні Рідної Школи“; мальовничі дефіляди молоді перед багатолюдною публі-

кою, гімнастичні вправи учнів, або змагання у відбиванні й у плаванні, користувались великою популярністю.

Господарською частиною тих зустрічей завідували імпрезові референти управи, з-поміж яких найдовше виконувала цей обов'язок п. Оксана Савків.

Кожного року під час Різдвяних свят колядники „Рідної Школи“ відвідували з колядою українські родини по домах. Видатну допомогу товариству виявляли хор „Трембіта“, тов. „Черник“. Братство Дивізійників та ін., які ходили з колядою на потреби „Рідної Школи“.

Коляда причинилась до навізування контактів з нашими родинами, вона теж була головним джерелом придбання фондів.

В організаційному переведенні коляди брала участь звичайно більша кількість осіб, та найбільше відзначились у цій діяльності у різних роках інж. Данило Березовський, Мирослав Сявакко, інж. Степан Білий та Осип Кушнір.

Важку роль відгравала участь представників товариства на різних ювілеях, бенкетах, чи загальних зборах тих організацій, що в різний спосіб виявляли своє активне відношення до потреб виховно-навчальних установ.

Товариство „Рідна Школа“ виконує свої завдання не відокремлено. Воно має тривале відношення до Шкільної Ради УККА, користаючи з її допомоги. Брак учительських кадрів заставив товариство зорганізувати учительський курс, що відбувся 1960 р. під фаховим проводом представника Шкільної Ради проф. д-ра Мирона Дольницького, при співучасті місцевих педагогів. Викладачами були мгр. Ф. Любінецька (українська мова), д-р К. Вагилевич (вибрані питання з педагогіки й дидактики), А. Рудницька (педагогічна психологія), І. Сточанський (загальна методика), І. Кучер (методика української мови), д-р М. Дольницький (особовість учителя).

Випускники курсу поповнили учительський склад Школи Українознавства.

Другий подібний курс почався 1 жовтня 1965 р. Товариство „Рідна Школа“ є активним членом Централі Опікунів Шкіл Українознавства. Його представники брали участь у з'їздах Централі в Клівленді (два рази) та Чикаго. Воно покривало кошти висилки не тільки своїх, але теж делегатів учительського збору й Батьківського Комітету.

Як власник й опікун Школи Українознавства й Дитячого Садка, Товариство „Рідна Школа“ перманентно допомагає їм і під оглядом матеріальним.

Оплати батьків за навчання були невисплатальні. Допомога Школі Українознавства доходила в деяких роках до 1,500 дол., не враховуючи туди коштів, за які закуплено допоміжний інвентар, як напр., прожектор до висвітлювання фільмів, проєкційний апарат

Д-р Антін Заплітний, почесний голова
Т-ва "Рідна Школа" в Дітроїті

Осип Кушнір, голова
Т-ва „Рідна Школа“ в Дітроїті

до висвітлювання фотографій, апарат до записування голосу, фонограф, грамофонні платівки, писальні машини, пам'яткові натуральні таблиці, фундування книжок незаможним учням тощо.

Дитячий Садок потребував і потребує постійної грошевої допомоги.

Керівні органи товариства докладали багато труду, щоб зрівноважити бюджет (4,000 дол. до 5,500 дол. річно). Коли б українське суспільство з власної ініціативи само вплатило на рахунок товариства у Кредитівці „Самопоміч“ згадану суму, тоді управа могла б присвятити більше праці в тому напрямі, щоб приєднати до нашої школи всю молодь.

Обі рідношкільні установи помимо всього добре розвиваються. А це тому, бо в рамках товариства проявляють жваву активність Комітети Матерів Дитячого Сада й Батьківський Комітет Школи Українознавства. Відомо, що батьки найбільше заінтересовані в тому, щоб діти їх як найбільше користали з рідної школи. Тому Товариство „Рідна Школа“ віддало адміністрацію школи в руки Батьківського Комітету, який з повіренням йому завданням добре справляється.

Майбутній розвиток обох виховних установ залежить в першу чергу від спільного зусилля і повної дружньої кооперації управи Товариства „Рідна Школа“, дирекції і учителів школи та Батьківського Комітету. Але без моральної і матеріальної допомоги цілої громадськості вони не зможуть виконати свого завдання.

СКЛАД УПРАВ ТОВАРИСТВА „РІДНА ШКОЛА“ НА ПРОТЯЗІ ЙОГО ІСНУВАННЯ

- 1952-1953. Д. Березовський - голова; О. Заплатинський, І. Сточанський, О. Климишина, Б. Петріна, В. Щербій, С. Білий — члени. І. Розгін, Е. Яворівський, В. Білінський, І. Іваницька, М. Чемний — Контрольна Комісія.
1954. Д. Березовський - голова; М. Чемний, І. Іванчук, Л. Казієвич, С. Білий, В. Білінський, О. Климишина, Ю. Олесницький, Б. Петріна - члени. Р. Крохмалюк, Л. Шумило. А. Мілянчик - Контрольна Комісія.
- 1955-1956. Д-р А. Заплітний - голова; Ю. Олесницький, М. Сявакко, В. Савчук, О. Байко, І. Тарнавська, О. Савків, П. Филипів, О. Сливинський — члени. О. Марітчак, В. Щербій, І. Кошів — Контрольна Комісія.
1957. Д-р А. Заплітний — голова; В. Савчук, О. Кушнір, Ірина Тарнавська, О. Савків, Р. Чубата, О. Байко, І. Лотоцький, Д. Березовський — члени. А. Камінський, О. Сливинський, С. Климишин — Контрольна Комісія.
1958. Д-р А. Заплітний — голова; О. Байко, Д. Березовський, С. Білий, С. Дубова, О. Савків, І. Кульчицький, І. Тарнавська, І. Лотоцький, Д. Строїч, Р. Чубата — члени. З. Василькевич, К. Хом'якова, О. Камінський — Контрольна Комісія.
1959. Д-р А. Заплітний — голова; С. Білий, Д. Березовський, О. Захарків, І. Лотоцький, З. Василькевич, Я. Тарнавський, Д. Строїч, І. Демків, О. Савків, А. Рудницька — члени. В. Боровський, Д. Несторович, О. Луцький — Контрольна Комісія.
1960. Д-р А. Заплітний — голова; С. Білий, Д. Березовський, Я. Тарнавський, Д. Строїч, І. Демків, О. Савків, З. Василькевич, К. Кучер — члени. В. Боровський, В. Несторович, О. Луцький — Контрольна Комісія.
1961. Д-р А. Заплітний — голова, С. Білий, Д. Березовський, О. Савків, Я. Тарнавський, З. Василькевич, І. Коцур, В. Ковальський — члени. В. Боровський, О. Луцький, В. Несторович — Контрольна Комісія.
1962. Д-р А. Заплітний — голова; Я. Тарнавський, С. Білий, О. Савків, Б. Середюк, С. Король, Д. Березовський, В. Ковальський, О. Кушнір — члени. О. Луцький, В. Барнич, І. Панчак — Контрольна Комісія.
1963. О. Кушнір — голова; Ф. Любінецька, О. Савків, С. Білий, Я. Тарнавський, О. Байко, М. Сявакко, І. Коцур, Д. Березовський — члени. О. Луцький, М. Чемний, В. Боб'як — Контрольна Комісія.
- 1964-1965. О. Кушнір — голова; О. Савків, І. Строїч, Ф. Любінецька, Н. Дудун, Я. Тарнавський, І. Коцур, Д. Березовський.

ДИТЯЧІ САДКИ

Дуже важливу роль у процесі виховання взагалі, а національного зокрема, відіграють дитячі садки. Ми чомусь не приділяємо належної уваги дитячим садкам, які можуть бути вирішним середовищем оформлювання душі дитини. Модерна психологія каже, що в кожній дитині до шостого року життя зарисовуються найважливіші риси характеру так глибоко, що дуже мало можна їх змінити в пізнішому віці.

Проф. Г. Ващенко пише в цій справі: „Поряд з родиною у вихованні дітей дошкільного віку стоїть дитячий садок. Його роля може бути дуже велика, коли в ньому працюватимуть щирі українські садівнички-патріотки, що глибоко люблять свою батьківщину, плачуть нашу пісню, наші звичаї. Діти переносять атмосферу садка в свої родини, відтворюють гри, співають, танцюють...“

Проф. І. Гончаренко пише про виховання дітей у віці від 3 до 6 років: „Деякі психологи (німецький Штерн, наш В. Зінківський та ін.) уважають, що кожний окремий період дитинства особливо сприяє розвиткові якоїсь одної властивості. Отже, цей період (3—6 років) можна назвати чуттєвим, бо дитина живе переважно чуттям, сприймає навколишній світ теж крізь призму своїх почувань. Чуттєва стихія має особливе значення при формуванні характеру людини. Вона найбільше впливає на його витворення. Тому ці роки (3—6) в житті дитини такі важливі і відповідальні, бо саме тоді кладуться основи майбутнього характеру.“

Отже стає ясным, що ми повинні за всяку ціну організувати, по можливості навіть цілоденні, українські дитячі садки. Народне прислів'я каже, що душа дитини це чистий папір. Що на ньому напишеш, то й буде написане. Дитина, яка перейде український дитячий садок з виплеканою любов'ю до всього, що рідне, перейде до української школи, де з любов'ю поглиблюватиме знання про далеку їй, незнану батьківщину її батьків та дідів. Вона буде знати для чого вона вчиться писати й читати по-українському, для чого вивчає історію й географію України і т. п.

З великою радістю і приємністю треба ствердити, що останньою справою виховання дітей саме в цьому дошкільному віці обговорювалися дня 8 травня ц. р. представниками Союзу Українок Америки та Шкільної Ради УККА на окремій нараді в Філадельфії, як рівно ж в днях 15 і 16 травня ц. р. представниками Комісії Української Виховної Системи, Світової Федерації Українських Жіночих Організацій та Шкільної Ради УККА на окремій сесії в Торонті. Обидві ці конференції ствердили, що українське дошкільня, як складовий чинник виховної системи, творить основу для релігійного і національного ви-

ховання української дітвори і першу важливу підбудову для її української освіти.

На цій же сесії покликано до життя Раду Дошкілля, яка має зайнятися центральним плануванням і керівництвом дошкільного виховання нашої дітвори.

Треба вірити, що при рівночасній активній співпраці батьків, можна буде сподіватися гарних успіхів.

Слово і дія зараз за батьками.

Ірина Тарнавська

ДИТЯЧИЙ САДОК ТОВАРИСТВА „РІДНА ШКОЛА“ В ДІТРОЙТІ

В історії українського шкільництва окремий розділ займає дошкільне виховання. Сьогодні в країнах нового поселення справа дошкільного виховання набуває особливої гостроти. В процесі збереження нового покоління найважливішою справою є знання рідної мови і культури, які слід зацпенити дітям уже в найранішому періоді їхнього життя.

З цією метою, продовжуючи традицію і наві'язуючи до наших надбань в ділянці дошкільного виховання, Управа Товариства „Рідна Школа“ в Дітройті-Схід, під головуванням інж. Д. Березовського скликала засідання нашь на кінець серпня 1954 р. Засідання покликало до життя комітет, якого завданням було заснувати дитячий садочок при Т-ві „Рідна Школа“. Садочок постав на автономних правах з окремо вибраною управою із матерей дітвори, рівнорядною до Батьківського Комітету при Школі Українознавства. Фінансовою базою садка були місячні внески за навчання дітей, а в міру конечности субвенції Т-ва „Рідна Школа“. Садок охоплював дітей у віці 3-5 років. Зайняття відбувалися три рази на тижді: в понеділок, середу і п'ятницю від год. 10:30 до 2:30 в залі Українсько-Американського Осередку при вулиці Карпентер. Першою учителькою садка була п-ні С. Філіппів.

Шкільний рік 1954/55 в садочку почався забавою для найменших, яка відбулася в першу неділю жовтня. Прибуло около 45 дітей. Комітет нашь подбав про веселу музику, смачний буфет і багато несподіванок для дітей. До садка вписалося тоді 12 дітей.

У вересні 1955 р. до ведення садка покликали Ірину Тарнавську. Зацікавлення садочком зростало з року на рік. 1962 року на працю в садочку вступила п-ні О. Савків, а два роки пізніше п-ні С. Березовська, яка і веде садок до сьогодні. Найбільше число дітей, вписаних до садка, було 27. Пересічна приярність на заняттях — 19 дітей. Учителька садка обов'язана вести денник приярности, денник занять, касову книгу прибутків та видатків садка. До помочі в господарській ділянці при видаванні молока дітям в часі перекуски.

Дитячий Садочок Т-ва "Рідна Школа" в Дітроїті 1964/65 шк. р.
Перший ряд від ліва: Л. Захарій, Л. Тустанівська, М. Розгін, І. Брашик, О. Захарій, М. Татух, Ж. Никоряк. Другий ряд від ліва: А. Гевко, С. Кручак, Л. Кучер, С. Антонюк, З. Никоряк, О. Кізіма, О. Кальба, Ю. Дужий, А. Гриньків. Третій ряд від ліва: М. Рика, Е. Мельник, Д. Несторович, Н. Гіжак, учителька Святослава Березовська, Д. Музичка, Н. Харевич, О. Кіналь, М. Кліш.

приготування костюмів до імпрез та влаштування дитячих забав все були готові неструджені пані, матері садочкової дітвори. Про виховний стан садочка садівничка звітувала кожного року перед загальними зборами Т-ва „Рідна Школа“.

Зовнішня діяльність садка виявляється в імпрезах. Діти садочка беруть участь у програмі рідношкільної ялинки та на масковому балю. До внутрішніх імпрез належить зустріч з св. Миколаєм, свято на пошану Т. Шевченка та Свято Матері.

Тепер погляньмо як виглядає виховна праця у нашому садочку. Перед садівничкою стоять два найважливіші завдання щодо формування тривких основ характеру цих маленьких людей, а саме: розвинути властивий людській природі релігійний інстинкт у тривкі релігійні почування, даючи дітям у приступній формі поняття про Бога, та заціпіти в їхні серця любов до всього що рідне, українське. Засобом для осягнення цілі є порядок занять, складений згідно з педагогічними вимогами.

Невичерпним джерелом дитячого зацікавлення є народні казки,

пісеньки і вірші, які барвистою мовою та повторністю епізодів захоплюють дитину. В нашому садочку кожного дня переводяться релігійні гутірки, розповідається про національних героїв нашого народу а також ведуться гутірки етичного змісту, в яких є приклади пошани до старших, допомоги бідним і хворим, дружби між дітьми. Все це служить засобом для зменшення сили егоцентричних нахилів дитини та виховує громадські прикмети маленької людини. Тут слід згадати, що садівничка нашого садка кожного дня користується епідіаскопом або звуковим фільмовим апаратом Т-ва „Рідна Школа“ для висвітлювання казок і фільмів.

Тому, що дітям є властива любов до співу і музики, в нашому садочку часто переводяться гри з співом, рухи під музику та зайняття з обсягу ритміки. За свої танки в часі дитячих імпрез дістають наші найменші чи не найбільше бурхливих оплесків.

Найбільш улюбленим заняттям нашої дівчини є рухливі гри. В іграх звичайно є цікавий дітям зміст. Крім того вони розвивають сміливість, витривалість, увагу, пам'ять та організованість. Шкода лише, що для переведення ігор ми не маємо відповідного приміщення.

Характерною прикметою малої дитини є її нестримний гін до діяльності. Вона мусить певниною чимось займатися, щоб таким способом виявити своє враження від навколишнього світу, знайти реальний вихід своїй живій уяві. Одним з найулюбленіших засобів вияву своєї думки у малих дітей є рисунок. Рисунок — це графічна мова малої дитини, якої мовний словник є ще доволі убогий.

Одне з цікавіших занять дошкільної дівчини це моделювання з пластиліну а також будівництво з кубиків. При цьому звичайно є поле для напису хлопцям. Дівчатка люблять більше витинки. Це теж один із засобів, які розвивають увагу, естетичне відчуття, вчать докладності в праці.

У всіх діточих працях кожна з нас виховниці старається добути від дітей якнайбільше самостійності, розвинення власної творчості, вільного реалізування задумів. При відповідних заняттях, дисципліні і безумовному послуху дитина в українському садочку виховується і спрямовує свою волю на шлях людських і громадських чеснот уже від малку. В нашому рідношкільному садочку дитина набуває тривку національну основу, з якої колись зросте свідомість приналежності до української спільноти і любов до батьківщини своїх предків.

БАТЬКІВСЬКИЙ КОМІТЕТ

Школи Українознавства Товариства „Рідна Школа“ в Дітройті
(Огляд праці з приводу п'ятнадцятиріччя існування)

І. Заснування школи.

На зборах Українського Конгресового Комітету, відбуutih ще перед 1950 р. в Дітройті, до головного доповідача централі УККА д-ра Лонгіна Цегельського, було спрямоване запитання, чи ново-прибулі з Європи батьки можуть рахувати на допомогу тутешніх громадських установ, щоб забезпечити нашим дітям національне виховання і навчання української мови та інших предметів українознавства. Його відповідь була пряма і коротка: „Планове, сказав він, покіньте всяку надію на якунебудь допомогу! Коли хочете виховувати дітей в українському дусі, мусите школу самі створити“.

Ми не сумнівалися у тому, що визначний учасник визвольних змагань і знавець еміграційних обставин в США, із щирого серця бажав заощадити нам зайві труди і своєю відповіддю вказав напрям, куди треба спрямувати нашу увагу.

Була одна з субіт першої половини жовтня 1950 року. В дерев'яній хаті греко-католицької парафії при вул. Коммор, де відбувалися сходнини пластового новацтва, зібрані батьки обмірковували між іншим потребу суботньої школи. У висліді розмови автора цього звітномлення зробили список громадян, що заявили бажання стати співосновниками школи. Про цей перший почин батьків доповів на одному із засідань управи товариства „Самопоміч“ його референт молоді інж. Данило Березовський. На його пропозицію винесли постанову, щоб в рамках статуту того ж товариства оснувати школу українознавства. Тиждень пізніше відбулися в приміщенні „Самопоміч“ збори батьків, на яких обрано тимчасову Управу Батьківського Комітету, до якої увійшли: інж. Д. Березовський, як голова, О. Сливинський, як секретар, інж. М. Макар, як фінансовий референт і д-р М. Дужий та ред. П. Рогатинський, як члени.

21 жовтня того року відбулися оснoвуючі загальні збори Батьківського Комітету, які прийняли запланований правильник і затвердили склад тимчасової управи. Того ж дня відбувся перший день навчання в школі, що тоді називалася „Доповняльна Школа Українознавства“, якої директором став проф. Володимир Павлушевич, а першими вчителями д-р Мирон Дольницький і п. Іванна Кучер.

ІІ. Труднощі з приміщенням.

Українські люди в основному консервативні і до нових форм громадського життя приймають насторожену поставу. Це стосується

зокрема до людей передвоєнної еміграції. До приходу сюди після другої світової війни нової еміграції, справа навчання дітей українськомовних предметів була тут зовсім не налагоджена. І не диво, що одержати приміщення для нашої школи в парафіяльному будинку не було легкою справою. Та після наполегливих старань і просьб, церковний комітет погодився винайняти кімнати „Української Хати“ при вул. Грейлінг.

Вже в перших тижнях діяльності школи виросло чимало проблем, що їх треба було розв'язати. Тоді, ще своїм числом учнів невелика школа, не була спроможна платити парафії за приміщення. Треба було винайняти кімнати СУМ-ові та товариству „Черник“, щоб одержати потрібні фонди. Це в свою чергу ускладнювало працю школи й доводило до непорозумінь з власниками будинку. Потрібні були посилені джури батьків, щоб після навчання почистити кімнати й коридори, бо місцевий сторож тим не займався. В половині третього року існування школи церковний комітет позбавив нас можливості користуватись парафіяльним будинком. Урядовці церковного комітету оправдували своє рішення тим, що на думку міської пожежної сторожі будинок не надається до того, щоб там могли сходитися діти.

Це був найбільш драматичний момент у житті нашої школи.

Навчання було перерване. Просьба тодішнього голови Батьківського Комітету д-ра Г. Годіва, щоб школа могла користуватись новим парафіяльним будинком при вул. Коммор, була полагоджена відмовно.

Щоб рятувати ситуацію, лекції почали відбуватися переходово в Пластовому Домі та в будинку Українсько-Американського Осередку при вул. Карпентер. А тим часом пороблено старання щоб одержати приміщення в будинку публічної школи при вул. Грейлінг. На щастя прийшла позитивна відповідь і дня 11 квітня 1953 р. почалося знову нормальне навчання.

Після кількох місяців прийшлося пережити ще одно „стихийне“ нещастя. Шкільний уряд міста повідомив нас про одержання доносів від сусідючих із шкільним будинком власників домів, в яких були закиди, що наша школа веде якусь „неконституційну“ роботу і відмовив нам приміщення. Навчання знову перервано. Щойно після перевірки справи агентами ФБІ доноси були відкинені як безпідставні, та після поновлених старань шкільний уряд винайняв нам вигідне приміщення у великому будинку публічної школи ім. Коперника при вул. Черест, де школа продовжує свою працю по сьогоднішній день.

III. Господарсько-адміністративна праця.

Коли навчально-педагогічне керівництво школи було в руках директора, Батьківський Комітет дбав про господарсько-адміні-

Управа Батьківського Комітету Школи Українознавства в Дітроїті 1964,65 шк. року. Перший ряд від ліва: Степан Скипакевич, Люба Броніковська, Євген Турянський, Віра Гнатюк, Корнелій Івасюк. Другий ряд від ліва: Ольга Гриньків, Микола Лаврин, Катерина Риж, Ілля Демків, Валентина Патерин, (відсутній Осип Сливинський).

стративну та фінансову ділянки. Придбання приміщення, інвентаря, шкільних посібників, бібліотеки, а особливо фондів — були головними турботами батьків, зокрема в перших роках існування школи. Коли школа, в порівнянні до пізніших років, була невелика, бюджет її був незрівноважений і недобори треба було покривати з побічних джерел доходу, як влаштування доходових імпрез, коляди, збирання принагідних пожертв тощо. Постійна допомога громадськості була подиктована ще тим, що деяка частина батьків була не спроможна платити за навчання, як напр. вдови, перманентно хворі, інваліди тощо. Діти таких батьків навчалися безкоштовно.

Оплати батьків за навчання були головним джерелом доходу, на якому спиралося фінансування школи. Тому прийом оплат за навчання по суботах у будинку школи являвся важною ділянкою праці Батьківського Комітету. Обов'язок цей виконували його скарбники. Приймаючи оплати, вони виконували водночас інформаційну службу та були зв'язковими між батьками, дирекцією школи і управою Батьківського Комітету. Цю працю у різних періодах існу-

вання школи виконували: О. Камінський (п'ять років), Р. Чубата (три роки), С. Брездєнь (три роки), В. Гнатюкова (три роки) і Л. Броніковська (два роки). Згадуємо їх прізвища, бо виконуючи соціально обов'язки по суботах на протязі цілого року, за свій труд вони не одержували ніякої винагороди.

На протязі п'ятнадцяти років існування наша школа була в безупинному процесі зростання, то ж і фінансові прибутки, як показує зіставлення, в різних роках не були однакові. В заокруглених числах приходи в долярах були такі: 1952 р. — 1,800 дол.; 1954 р. — 4,600 дол.; 1959 р. — 8,500 дол.; 1961 р. — 9,100 дол.; 1962 р. — 11,359 доларів; 1965 р. — 12,000 дол.

Як було сказано, оплати батьків за навчання не покривали усіх потреб школи, тому недобори завдавали чимало клопотів Батьківському Комітетові. Пізніші роки позначились змінами на краще, бо деякі організації і громадяни почали виплачувати річні стипендії для незаможних учнів. Але їх покищо небагато. Найвище число жертвотданців було в 1964 р., коли 11 фундаторів виплатили пожертви на суму 546 дол.

Проблема допомоги розв'язалась щойно тоді, коли 1953 року Т-во „Самопоміч“ передало Школу Українознавства на власність створеному українською громадськістю міста Дітройту Т-ву „Рідна Школа“. Як повний статутований власник і опікун, воно почало дбати про придбання додаткових фондів і покривало додаткові видатки школи, коли в касі Батьківського Комітету не було грошей.

IV. Імпреди

Важним виховним засобом у плеканні національної стійкості й у вироццуванні громадського наставлення молоді, були імпреди нашої школи. Мистецькі вечори, присвячені гетьманові Мазепі, крутицьким героям, січневим роковинам, річниці 1-го листопада, І. Франкові, Лесі Українці, українській Матері, Різдвяним святам, а зокрема Шевченківським святкуванням користувались великою популярністю серед учнів та їх батьків. В цих імпредях Батьківський Комітет займався оформленням сцени, виготовленням декорацій, доглядав за порядком на залі тощо. Таких імпред було декілька кожного року і тому був потрібний імпредовий референт. Найдовше, бо протягом шести років підряд очолювала імпредовий реферат Батьківською Комітетом п. Ірина Тарнавська.

Крім учителів Школи Українознавства та Дитячого Садка в урядженні і приготуванні імпред співпрацювали: п-ні Святослава Березовська, Катерина Кривуцька та п. Микола Кавка.

Щоб молодь привикла до товариських контактів у рідному середовищі, кожного року відбувалися загальновідомі не тільки в Дітройті, але теж у цілій метрополітальній області, мальовничі костюмові балі. Вони були справжньою атракцією не тільки для рідношкільної молоді, але теж для учнів англомовних цілоденних шкіл:

V. Співпраця з молодечими організаціями

Виховний процес рідношкільної молоді тісно пов'язаний з діяльністю молодечих організацій. Співпраця з ними почалась вже з перших років існування Школи Українознавства, коли то під час вакацій були влаштовувані літні табори. Організаторами їх напочатку були спільно місцева Пластова Станція і Батьківський Комітет Школи Українознавства. Коли перша дбала про виховну програму та реалізувала її своїми виховниками, на Батьківському Комітеті спочивало господарсько-адміністративне керівництво та придбання фондів. Взаємодія школи з молодечими організаціями виправдалася з користю для нас на протязі довгих років і продовжується по сьогоднішній день. Завершенням її були величаві Шевченківські Святкування, що відбулися 1964 року в аудиторії Форда та 1965 р. в аудиторії Чедзі Гайскул, в яких спільно брали участь українські школи, молодечі й студентські організації. Спільне зусилля спричинилось до високого рівня мистецьких програм і до придбання загального схвалення всієї громадськості великого Дітройту. Є старання, щоб співпраця поглиблювалась і набирала тривалих форм.

Старанням Батьківського Комітету оба товариства СУМА і Пласт вимагають обов'язкового відвідування Школи Українознавства своїми членами, що є учнями цілоденних елементарних і середніх шкіл. Ми не знаємо чи ця постанова здійснюється на сто відсотків, бо то залежить не тільки від керівних органів молодечих організацій, але у великій мірі теж і від батьків молоді.

Велику прислугу зроблять батьки з нагоди п'ятнадцятиріччя Школи Українознавства, коли приведуть до неї своїх дітей, щоб училися разом з другими любити українську правду і за неї в майбутньому боротися. Статистика показує, що таких спізнених батьків не десятки, а цілі сотні, розкинені по різних кварталах великого Дітройту.

VI. Інформація і пропаганда

Розпорошеність українських людей серед чужого населення великого міста невимовно утруднює виховання дітей в українському дусі. До того незнання нових обставин з усіма явними і укритими небезпеками, що зависли над душами наших дітей майже водночас із нашим приїздом до цієї країни, мимоволі виховні справи відсунуло на дальший плян. Тому вже під час його створення, Батьківський Комітет почав усвідомлюючу і пропагандивну діяльність. Почали відбуватися багатолюдні громадські зібрання з доповідями про потребу національного виховання, про потребу Школи Українознавства. Скликане 22 жовтня 1952 р. рідношкільне віче, при підтримці кількадесяти різних установ з УККА на чолі, з нагоди заснування товариства „Рідна Школа“, мало широкий відгомін у нашому місті.

Вперть виповнена заяя Демократичного Клубу з увагою вислухала доповідачів. Була жива дискусія і ухвалено відповідні резолюції.

І пізніше, правда вже в скромніших розмірах, при участі заінтересованих батьків відбувались подібні збори. Інформаційну службу з успіхом виконували дописи, що часто появлялися в періодичній пресі („Дітройтська Газета“, „Вільне Слово“ тощо). Щоденник „Свобода“ помістив багато десятків звідомлень про життя і працю школи. Вони у великій мірі спонуляризували її значення і причинились до буйного її розвитку.

Видатну прислугу нашій школі робило українське радіомовлення в Дітройті. На його програмах подавались вісті з нашої школи. З різних нагод відбувались виступи учнів. Бувший власник радіо-години, пок. Зенон Тарнавський, закликав кожної суботи батьків, щоб винисували дітей до школи українознавства. Робив це з почуття своєїго обов'язку без ніякої грошевої винагороди.

На окрему увагу заслуговує „Бюлетень“ Батьківського Комітету Школи Українознавства, який до 1953 року називався „Інформаційний Листок“. На його сторінках була з'ясована чи не вся проблематика українознавчого шкільництва, зокрема співучасті батьків у виховно-навчальному процесі школи. На особливе відмічення заслуговують численні, інструктивного характеру статті визначного педагога й другого з черги, після пок. В. Павлусевича, директора на протязі дев'яти років, проф. д-ра Мирона Дольницького, теперішнього інспектора Шкільної Ради УККА. Під його керівництвом наша школа зайняла одне з перших місць поміж школами, що об'єднані в системі Шкільної Ради.

Від 1960 року роботу цю з успіхом продовжує теперішній директор д-р Богдан І. Лончина.

На сторінках бюлетеню друкувались теж цінні статті визначніших учителів нашої школи, як І. Сточанського, І. Кучер, мгр. Ю. Олещицького та його дружини Марії, проф. К. Ніцменка, мгр. Ф. Любінецької, Н. Розмай-Веретенченко та ін. З огляду на брак місця не згадуємо статей рідношкільних діячів та керуючих органів Батьківського Комітету.

Від 1960 р. бюлетень появляється регулярно тричі на рік в журнальному форматі, накладом 350-450 примірників, друкований офсетом на правах рукопису.

Треба згадати ще про появу 14-сторінкової книжечки, що появилася друком старшіям Батьківського Комітету в 1960 р. з нагоди десятиріччя праці Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ в Дітройті. На зміст публікації склались статті проф. д-ра М. Дольницького, інж. Д. Березовського і д-ра Н. Заплітного та спогади учнів і кілька фотознімків.

VII. Бібліотека

Цінним набутком Батьківського Комітету є шкільна бібліотека.

З малої збіорчки пристарілих, одержаних даром книжок, вона стала найбільшою шкільною бібліотекою українських книжок в Дітроїті. Кожного року вона поповнювалася новими творами за кошти Батьківського Комітету. Рівночасно зростала теж її якість.

На окрему увагу заслуговує дарунок 250 книжок із збірки відомої діячки Союзу Українок пок. Юлії Шустакевичової, дружини бувшого власника української радіогодини в Дітроїті. Минулого року бібліотека одержала в дарунку 54 книжки від відомого з виступів в програмах українського живого слова в Дітроїті Василя Барнича.

На сьогодні в бібліотеці є 2,232 книжки, в тому числі майже всі твори українських класиків. Завідуючим бібліотекою від довгих років є Осип Байко, учитель нашої школи. Він не тільки керує циркуляцією книжок між учнями за посередництвом учителів. Розуміючись на інтралігаторстві, він сам дбав безкоштовно про опрау книжок в тверді обкладинки, заощаджуючи Батьківському Комітету додаткові видатки.

Бібліотека з успіхом обслуговує потреби учнів Школи Українознавства. З неї користає теж пластова й сумівська молодь.

VIII. Управа Батьківського Комітету

Хоч дуже побіжно, бо задержуючись тільки на найбільше маркантних подіях, ми зробили спробу дати огляд виконаної праці батьками учнів першої і найбільшої у Дітроїті Школи Українознавства у її п'ятнадцятиріччя існування.

Щоб батьки могли виявити ініціативу і щоб як ті, що найбільше заінтересовані своїми дітьми, могли безпосередньо помагати управі школи у виховно-навчальному процесі, Товариство „Рідна Школа“ дає їм широкі можливості праці в рамках Батьківського Комітету з виборною управою на чолі.

Управу Батьківського Комітету очолювали до цього часу наступні голови: інж. Дашко Березовський — 6½ років, д-р Григорій Годів — ½ року, п-ні Дарія Бойчук — ½ року, д-р Микола Климишин — 1 рік, Осип Кушнір — 2 роки, мгр. Олександр Луцький — ½ року, інж. Ярослав Дуб — 2 роки, інж. Евген Турянський — 2 роки. Степан Скипакевич від червня 1965 року.

Найважчими були початкові роки існування школи, тому найбільше інтенсивні були зусилля тих, що тоді головували у Батьківському Комітеті.

Діяльність Батьківською Комітету нашої школи проводиться в організаційних рамках системи Шкільної Ради УККА. Батьківський Комітет, Товариство „Рідна Школа“ в Дітроїті та Шкільна Рада УККА створили той фундамент, на якому виросла Школа Українознавства. Дальший її розвиток залежить в першу чергу від всебічної допомоги цілої української громади міста Дітроїту.

**СКЛАД УПРАВ БАТЬКІВСЬКОГО КОМПІТЕТУ
ШКОЛИ УКРАЇНОЗНАВСТВА НА ПРОТЯЗІ 15 ЛІТ**

1950. Д. Березовський — голова; О. Сливинський, М. Макар, М. Дужий, П. Рогатинський — члени. С. Українець, А. Мілянч, М. Климишин — Контрольна Комісія.
1951. Д. Березовський — голова; А. Наконечний, пані О. Климишин, О. Сливинський, В. Барнич — члени. М. Климишин, С. Українець, п. Писецький — Контрольна Комісія.
1952. Д. Березовський — голова; А. Наконечний, Р. Щеснюк, М. Сявакко, П. Рогатинський, Ол. Камінський, І. Іванницька, Д. Треншевська — члени. С. Українець, А. Мілянч, М. Макар — Контрольна Комісія.
1953. Г. Годів і потім Д. Бойчук — голова; О. Сливинський, М. Сявакко, О. Камінський, П. Рогатинський, о. Я. Княгиницький, І. Іванницька — члени. Д. Березовський, М. Климишин, А. Когут — Контрольна Комісія.
1954. Д. Березовський — голова. М. Дужий, О. Сливинський, Я. Дуб, О. Камінський, М. Сявакко, П. Рогатинський, О. Байко, І. Тарнавська — члени. Д. Бойчук, М. Климишин, Я. Ковальський — Контрольна Комісія.
1955. Д. Березовський — голова; М. Дужий, Я. Дуб, О. Камінський, М. Сявакко, О. Байко, І. Тарнавська — члени. О. Сливинський, М. Климишин, О. Кушнір — Контрольна Комісія.
1956. М. Климишин — голова; В. Савчук, М. Сявакко, Р. Чубата, І. Тарнавська, О. Байко, О. Кушнір, Мирослава Цап — члени. П. Рудь, О. Камінський, Д. Березовський — Контрольна Комісія.
1957. Д. Березовський — голова; Р. Чубата, М. Сявакко, О. Байко, Н. Любінський, О. Кушнір, Я. Ромах, П. Рудь, Балтарович, п-ні Шустов, Б. Дяків — члени. М. Климишин, Р. Крохмалюк, Я. Мойсюк — Контрольна Комісія.
1958. О. Кушнір — голова; о. Ол. Биковець, О. Дяків, Я. Мойсюк, Р. Чубата, Я. Ромах, І. Тарнавська, О. Байко, п. Габода, С. Білий — члени. Д. Березовський, О. Камінський, М. Климишин — Контрольна Комісія.
1959. О. Кушнір — голова. Д. Березовський, Р. Чубата, І. Тарнавська, Д. Конох, І. Янчишин, О. Байко, П. Биц, А. Майстрик — члени. о. Ол. Биковець, С. Григорчук, Я. Ромах — Контрольна Комісія.
1960. О. Луцький — голова. Д. Березовський, Д. Конох, Я. Дуб, С. Брездень, С. Легета, І. Тарнавська, І. Янчишин, П. Биц — члени. О. Кушнір, о. Ол. Биковець, І. Журківський — Контрольна Комісія.
1961. Я. Дуб — голова. Е. Турянський, С. Строїч, С. Скипакевич, С. Брездень, О. Сливинський, І. Тарнавська, О. Черняк, п. Ткач,

- П. Биц, Б. Левицький — члени. Д. Березовський, Д. Конюх, О. Кушнір — Контрольна Комісія.
1962. Я. Дуб — голова. Е. Турянський, С. Строїч, І. Долинюк, В. Гнатюк, А. Черняк, С. Брездень, О. Сливинський, п. Голуб, І. Демків, І. Тарнавська — члени. Д. Березовський, О. Кушнір, І. Мелимука — Контрольна Комісія.
1963. Е. Турянський — голова. В. Гнатюк, П. Скипакевич, Л. Броніковська, О. Сливинський, І. Демків, О. Гриньків, В. Пастернак, С. Строїч — члени. О. Кушнір, І. Долинюк, Я. Дужий — Контрольна Комісія.
1964. Е. Турянський — голова. С. Скипакевич, Н. Черняк, В. Гнатюк, Л. Броніковська, К. Івасюк, В. Патерин, О. Сливинський, О. Гриньків, М. Лаврин, І. Демків — члени. О. Кушнір, Я. Дужий, І. Долинюк — Контрольна Комісія.
1965. С. Скипакевич — голова. І. Джуль, В. Патерин, М. Васильевич, О. Гриньків, К. Рижа, К. Потапенко, М. Лаврин, О. Сливинський, І. Демків, М. Воронович — члени. О. Кушнір, І. Долинюк, Я. Дужий — Контрольна Комісія.

Громадська Комісія Змагань для визначення першунів з-поміж учнів Школи Українознавства 1964/65 року. Перший ряд від ліва: мрг. Іван Боднарук, о. Олександр Биковець, ген. Михайло Крат, ред. Михайло Бажанський. Другий ряд від ліва: Осип Сливинський, Осип Кушнір, Іван Коцур, Степан Скипакевич.

Учні 10 класу Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р.
Перший ряд від ліва: В. Сливинський, М. Миколенко, проф. Корнель Ніщепенко,
І. Строїч, Ю. Ткач. Другий ряд від ліва: Т. Кравченко, Р. Долиннюк, А. Калимон,
Б. Сенюк, Б. Корбяк.

Учні 9 класу Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р.
Перший ряд від ліва: Р. Прийма, Х. Климишин, С. Брездєнь, проф. Надія Розмай,
А. Слосарчук, А. Бутрий, Т. Недзвєцька. Другий ряд від ліва: В. Поталенко, М.
Строїч, А. Цап, Ю. Сенюк, Ю. Баран, П. Івашина, В. Лончина, О. Дуб, Л. Тар-
навська.

Учні 8 класи Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р.
Перший ряд від ліва: Б. Поталенко, А. Шустов, А. Легета, проф. Пилип Гайда,
О. Скипакевич, О. Журківський. Другий ряд від ліва: Д. Ткач, М. Долинюк, Д.
Грушник, Ю. Яцик, І. Шустов, Н. Шербій, Т. Лончина, М. Савків, Ю. Янчишин.

Учні 7 класи Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р.
Перший ряд від ліва: О. Ляш, Г. Питяк, О. Чорній, Х. Прокопович, учителька
Ольга Михалович, М. Кудрик, М. Пришляк, М. Грищай, С. Григорчук. Другий
ряд від ліва: П. Крижанівський, З. Кривий, О. Несторович, Ю. Козар, Ф. Триш,
М. Дзюбановська, М. Биковець, В. Денисенко, Ю. Гавлей, В. Вовк, Р. Сенюк.
Третій ряд від ліва: Ю. Шкудор, О. Дмитренко, І. Богай, Б. Клід, Я. Кушнір,
В. Питяк, І. Малкович, М. Слюсарчук, В. Ошудляк, Р. Гишак, Б. Кекіш.

Учні 6-А класи Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: М. Турянська, М. Лісікевич, О. Юрків, учителька Іванна Кучер, Г. Іпасюк, С. Демків, І. Левицька. Другий ряд від ліва: Б. Прийма, Ю. Маринюк, Д. Зелена, І. Макогон, О. Тустанівський, В. Шулик. Третій ряд від ліва: Б. Лончина, І. Кучер, В. Гнатюк, М. Перцович, М. Дмитренко, О. Майсюра, О. Березовський.

Учні 6-Б класи Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: М. Михайлюк, Н. Биковець, М. Трешневська, учителька Марія Олесницька, М. Василькевич, У. Огар, З. Луцька. Другий ряд від ліва: М. Биц, А. Горак, І. Мелимука, В. Козар, Ю. Газда, Б. Муштук, С. Заєць, Я. Тустанівський.

Учні 5 класи Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: І. Івасюк, М. Гриньків, А. Черняк, учитель Мирослав Прийма, К. Івашина, М. Кучер, А. Броніковська. Другий ряд від ліва: Д. Вальнюк, М. Мельник, М. Ляш, В. Олифіренко, М. Березовська, І. Генник, М. Харченко, Л. Савка. Третій ряд від ліва: Я. Маринюк, І. Петрашук, А. Джуль, А. Уштан, В. Полох, З. Кисіль, А. Баран, М. Гринчук, Б. Легета, А. Дукий.

Учні 4 класи Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: Д. Швайкун, Е. Шулик, Л. Івашина, І. Лісікевич, Х. Дигдало, учителька Стефанія Пришляк, А. Груник, Д. Лаба, Х. Вальнюк, О. Лазуренко, У. Федик. Другий ряд від ліва: О. Король, П. Биц, С. Добрянська, Д. Курило, Г. Ляш, М. Еліяшевська, Г. Трілл, Р. Перцович, О. Крохмаль, Л. Магас, А. Якимович, Ю. Джуль. Третій ряд від ліва: Р. Петрашук, Р. Сторожук, О. Кальба, Р. Гривнак, А. Літинський, І. Шехович, М. Фігач, І. Сорока, П. Ониськів, Т. Гундич, З. Прибула, Р. Гнатюк.

Учні 3-А класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: В. Кручак, Д. Крива, О. Гузар, Б. Крижанівська, учителька Ольга Савчук, А. Цар, Х. Шкудор, К. Ковалик, Х. Головка. Другий ряд від ліва: Я. Качан, Е. Салчик, І. Антоноук, А. Бондарчук, П. Рогач, Т. Розмай, К. Уштан, Д. Деркач, Р. Ковалик. Третій ряд від ліва: Б. Захарій, П. Василькевич, О. Чорній, Я. Полох, І. Бліс, В. Гончар, Б. Рижий, Д. Труш, П. Василькевич.

Учні 3-Б класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: Р. Біла, А. Никифоряк, О. Пилип, Н. Стеткевич, учителька Ніна Черняк, М. Когут, М. Ониськів, О. Дужа, М. Король. Другий ряд від ліва: П. Онишук, В. Заяць, П. Голуб, Х. Процик, В. Скульська, І. Хрін, Ю. Патерин, О. Горак, Х. Кушнір. Третій ряд від ліва: К. Швайкун, М. Шади́р, Р. Прибула, М. Суровець, М. Бебешко, Р. Площанський, Б. Байко, М. Трач, А. Шади́р, М. Горак.

Учні 2-А класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: Х. Броніковська, Н. Лончина, М. Косак, Д. Кушнір, учителька Ірина Тарнавська, І. Футяк, М. Михальчак, Л. Скульська, В. Петрашук. Другий ряд від ліва: О. Лаврин, М. Клід, Р. Дашів, Р. Скипакевич, Ю. Малкович, О. Бабій, Р. Щеснок, М. Яремчук, П. Цап, З. Кузьмин.

Учні 2-Б класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. 1-ий ряд: Н. Конопада, Е. Ільницька, Н. Савка, учителька Р. Дигдало, Х. Попель, Х. Ворик, Е. Ільницька. Другий ряд від ліва: С. Груник, П. Кончак, М. Газда, Л. Цар, Л. Зубачів, М. Мороз, П. Янчишин, Я. Сорока. Третій ряд від ліва: О. Трач, Р. Василькевич, Д. Шкавритко, М. Черняк, О. Брездень, В. Магас, О. Гриньків, О. Миколенко.

Учні І-А класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: О. Шпиндак, Н. Костюк, О. Федоляк, І. Думик, учителька М. Андрусік, К. Ровенчук, З. Присяжнюк, Д. Омецінська, Л. Зарічна. Другий ряд від ліва: А. Кірик, Г. Шевчук, Л. Турянська, Д. Якимович, І. Брездень, І. Гевко. Третій ряд від ліва: Е. Федоляк, І. Мартинюк, О. Івасюк, Б. Сенік, С. Рогач, І. Волго, П. Темник, П. Дигдало, С. Пахолок.

Учні І-Б класу Школи Українознавства Т-ва "Рідна Школа" 1964/65 шк. р. Перший ряд від ліва: Р. Басанська, Д. Груник, Н. Сливка, Л. Юрків, Д. Вальнюк, Л. Лаба, С. Онишук, І. Дячок. Другий ряд від ліва: О. Сливка, І. Преведа, В. Лехняк, учителька Ярослава Жданів, Г. Заяць, Я. Кисіль, М. Несторович. Третій ряд від ліва: Р. Швайкун, З. Томин, І. Стеткевич, В. Лехняк, Ю. Воронович, А. Бараник, І. Лаврин

Англомовний Курс Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа“ 1964/65 шк. р.
Сидять від ліва: М. Рубаха, Е. Брезинський, Ш. Рубаха, Х. Цар. Стоять від ліва:
О. Бажанський, С. Соло, учителька Люба Шаєнко, Д. Соло, Б. Костюк.

З М І С Т

	Стор.
Мгр. Ф. Любінецька: Призначення українознавчого шкільництва.	3
Д-р Е. Жарський: У світле майбутнє	4
Інж. Д. Березовський: Централя Шкіл Українознавства	11
Д-р М. Дольницький: В 15-тиліття Школи Українознавства	13
Д-р Б. Лончина: П'ятнадцять років	17
Проф. К. Ніщененко: Суспільно-виховна допомогова діяльність школи (збірки „Діти — дітям“ і „Учителі — учителям“)	24
О. Сливинський: Товариство „Рідна Школа“ в Дітройті	26
І. Коцур: Дитячі садки	33
І. Тарнавська: Дитячий садок Товариства „Рідна Школа“ в Дітройті	34
О. Сливинський: Батьківський Комітет Школи Українознавства Товариства „Рідна Школа“ в Дітройті	37
В. Н-вич: Назустріч потребам молоді	54

